

Informational management of cyber based social movements

*Davood Mohammadi*¹

Article type: Research article extracted from a research project

Received: 2020.6.4

Accepted: 2021./1.4

Abstract

DOR: 20,1001,1,25381946./SSJ.2021,96579

Social movements as a security phenomenon directly and indirectly have effected political power. Therefore it is necessary for the purpose of providing possibility of policy making ,introduction of consultative viewpoints, decrease possibility of surprise and increase government security system efficiency ,required researches for explanation and recognition of dimensions, constituents and influential variables in this domain should be implemented and accordingly present research is intended to achieve informational management of internet based social movements. For recognition of scene approach and headquarters for exit from inflicted problems in this domain as a work requirement, study and acquisition of experts viewpoints are required and since in this regard no similar research has been done domestically ,objectives of present research is as follow: introduction of informational management model, recognition and study the dimensions ,constituents and indicators of social movements information, optimization and explanation of informational management concepts. This research has no hypotheses because it is exploratory and in regard to research type and absence of adequate literature in this domain, qualitative research approach is used and data based method is used for analysis of research first hand data (interview).Deep and semi-structured interview with elites and experts of information society in the fields of social movements were the tools of data collection.Therefore 36 employed experts in information society were selected for interview. Results of first hand data using MAXQDA software were 1009 codes ,212 concepts,31 categories and finally 6 main themes)casual, contextual, axial, strategic ,phenomenical and strategic(were chosen.Based on these results, informational management has following themes: collection, study, analysis, action ,protection, players, management problems and bottlenecks, social media, public notification.Finally as a model, formal model regarding relation between themes and contents were illustrated and introduced

Key Words:

national security, social movements, social media, informational management

مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه

داوود محمدی^۱

نوع مقاله: مقاله پژوهشی برگرفته از طرح تحقیقاتی

تاریخ دریافت: ۹۹/۱/۱۸

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۹/۱۰/۱۵

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/ سال ششم/ شماره ۱ (پیاپی ۱۹) - بهار ۱۴۰۰* ۷۷-۳۷

DOR: 20,1001,1,25381946./SSJ.2021,96579

چکیده

جنبش‌های اجتماعی به‌عنوان یک پدیده امنیتی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر قدرت سیاسی تأثیر می‌گذارند؛ بنابراین، ضروری است تا با هدف ایجاد امکان سیاست‌گذاری، ارائه نظرات مشاوره‌ای، کاهش احتمال غافلگیری و افزایش کارایی دستگاه‌های امنیتی کشور، تحقیقات لازم برای تشریح و شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و متغیرهای موثر در این حوزه انجام شود و بر این اساس، تحقیق حاضر به‌دنبال دستیابی به "الگوی مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی اینترنتی" است. برای شناسایی راهکار صحنه و ستادی برای برون‌رفت از مشکلات مبتلابه در این حوزه، به‌عنوان یک الزام کاری، نیازمند مطالعه و جلب نظرات کارشناسان اهل فن هستیم و از آنجاکه در این رابطه، تحقیقات مشابهی در داخل انجام نشده است، اهداف تحقیق حاضر به‌قرار زیر است: ارائه الگوی مدیریت اطلاعاتی، شناخت و بررسی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی، بهینه‌سازی و تبیین مفهوم مدیریت اطلاعاتی. این تحقیق به‌دلیل اکتشافی بودن، فاقد فرضیه است و با توجه به نوع تحقیق و فقدان ادبیات کافی در این حوزه، از رویکرد پژوهش کیفی استفاده شده است و روش داده‌بنیاد برای تجزیه و تحلیل داده‌های دست اول تحقیق (مصاحبه) به‌کار گرفته شده است. ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته با نخبگان و کارشناسان جامعه اطلاعاتی حوزه جنبش‌های اجتماعی است و برای این منظور، تعداد ۳۶ نفر از کارشناسان شاغل در جامعه اطلاعاتی برای مصاحبه انتخاب شده‌اند. نتایج حاصل از بررسی داده‌های دست اول با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا، ۱۰۰۹ کد، ۲۱۲ مفهوم، ۳۱ مقوله و درنهایت، ۶ مضمون اصلی (علی، زمینه‌ای، محوری، راهبردی، پیامدها و راهبردی) است؛ براین اساس، مدیریت اطلاعاتی دارای مقوله‌های زیر است: جمع‌آوری، بررسی و تجزیه و تحلیل، اقدام، حفاظت، بازیگران، مشکلات و

تنگناهای مدیریتی، فضای مجازی، آگاه‌سازی و افکار عمومی. در پایان نیز، به‌عنوان الگو، مدل شکلی با در نظر گرفتن ارتباط بین مقوله‌ها و مضامین ترسیم و ارائه شده است.

واژگان کلیدی: امنیت ملی، جنبش‌های اجتماعی، فضای مجازی، مدیریت اطلاعاتی

مقدمه

یک سازمان اطلاعاتی همانند هر سازمان دیگر، برای رسیدن به اهداف و راهبردهای تعریف‌شده نیازمند برخورداری از مدیریت راهبردی است. در کتاب‌ها و مقالات متعدد، در خصوص نوع و شیوه مدیریت اظهار نظر و نظریه‌های مختلفی ارائه شده است اما در خصوص مدیریت اطلاعاتی در داخل و خارج از کشور بنا به پنهان‌کاری ذاتی سرویس‌های اطلاعاتی، جستجوی عادی در میان کتاب‌ها و اسناد عملاً کمک چندانی به محقق نمی‌کند.

مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه موضوعی است که در ادبیات سیاسی، اجتماعی و اطلاعاتی کمتر مورد توجه واقع شده است و به همین جهت، دستیابی به مواردی که به توضیح و تفسیر مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی پرداخته باشد، تقریباً غیرممکن است. این امر دارای دو علت آشکار است: اول، طبقه‌بندی و محرمانه بودن فعالیت دستگاه‌های اطلاعاتی و دوم، عدم انتشار خروجی موسسه‌های علمی و آموزشی که در این زمینه به تحقیق اشتغال دارند. این در حالی است که جنبش‌های اجتماعی به‌خصوص در دهه اخیر، با گسترش جنبش‌های نوپدید بسیار مورد توجه قرار گرفته است و نظریات و دیدگاه‌های متفاوت - اعم از موافق و مخالف - در این خصوص وجود دارد.

در این تحقیق با در نظر گرفتن فقر ادبیات موضوع مدیریت اطلاعاتی سعی شده است تا به سؤالات زیر پاسخ داده شود: مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی چیست؟ کدها و نکته‌های اصلی تشکیل‌دهنده مفاهیم مدیریت امنیتی کدام است؟ مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین مدیریت اطلاعاتی کدام است؟ ارتباط بین کدها، مفاهیم و مقوله‌های مدیریت امنیتی در فضای مجازی چیست؟

اهمیت و ضرورت

دستیابی به یک الگوی مدیریتی در تمام فعالیت‌های بشری به‌خصوص زمانی که موضوع دارای پشتوانه امنیتی است، امری بدیهی و لازم است. وظایف ذاتی جامعه اطلاعاتی^۱، ایستادگی و

۱- منظور از جامعه اطلاعاتی، مجموعه نهادهای دولتی از قبیل نیروی انتظامی، وزارت اطلاعات، دستگاه قضایی، وزارت کشور، ارتش و سپاه است که وظیفه برقراری نظم و امنیت را در جامعه برعهده دارند.

مقابله با هجمه‌هایی است که بر امنیت ملی وارد می‌شود و به همین دلیل، مطالعه در این حوزه، گام‌های اولیه برای رسیدن به الگوی موردنظر است و این در حالی است که در دنیای امروز، هر فرد با راه‌اندازی یک جنبش اجتماعی به صورت بالقوه، از امکان نقش‌آفرینی و کنشگری در سطح ملی و بین‌المللی برخوردار می‌شود. کنترل و نظارت بر روی این فعالیت‌ها که گاه منافع ملی را نشانه رفته‌است، وظیفه دولت به خصوص جامعه اطلاعاتی است. در وضعیت فعلی، با وجود تلاش و کوشش‌های فراوان برای کنترل و نظارت بر جنبش‌های اجتماعی، تحولات و وقایع نشان‌دهنده ضعف در بدنه اجرایی کشور در این زمینه است. این تحقیق با در نظر گرفتن این ضعف‌ها در تلاش است تا گوشه‌ای از مسائل و مشکلات مبتلا به جامعه اطلاعاتی را تشریح و تبیین نموده و نسبت به حل آن راهکاری را طراحی کند.

پیشینه تحقیق

در رابطه با عنوان تحقیق - الگوی مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی اینترنتی - بایستی اذعان داشت که پس از بیداری اسلامی در کشورهای عرب، فتنه ۱۳۸۸ در ایران و تحرکات مشابه در کشورهای اروپایی و آمریکا و نقش شبکه‌های اجتماعی در این رابطه، توجه ویژه‌ای به این حوزه مبذول شده است و تحقیقات زیادی صورت پذیرفته‌است اما در آنها هیچ اشاره‌ای به نقش جامعه اطلاعاتی و نهادهای انتظامی در مدیریت جنبش‌های اجتماعی نشده است و به‌طور کلی، توجه به نقش نظارتی دولت‌ها برای پیشگیری، کنترل و نظارت یک متغیر مغفول در اکثر مطالعات است. برخی از این تحقیقات به قرار زیر است:

معاونت پژوهش و تولید علم دانشگاه اطلاعات و امنیت در سال ۱۳۹۷ کتابی با عنوان "شبکه‌های اجتماعی و فعالیت‌های تروریستی" منتشر کرده است که در آن به بررسی فعالیت‌های تروریستی در شبکه‌های اجتماعی پرداخته شده است. فصل اول و دوم کتاب در تعریف تروریسم و پیش‌زمینه شبکه‌های اجتماعی است و در آن، نحوه بسیج منابع آنلاین توسط داعش تشریح شده است و توضیح داده شده است که در ابتدا داعش از روش انجمن‌ها در شبکه اجتماعی توییتر برای انتشار مطلب استفاده می‌کرد؛ به این ترتیب که ابتدا مطلبی از سوی ادمین‌های اصلی بارگذاری می‌شد و در ادامه، "زنبورهای کارگر" آن مطلب را بازنشر می‌دادند و حامیان ردیف سوم، این بازنشرها را بیشتر گسترش می‌دادند. استراتژی داعش با وجود ادعای مخالفت جدی با بسیاری از نمادهای مدرنیته، استفاده از شبکه‌های اجتماعی در ابعاد

گسترده بود و در این راه نیز تا حد زیادی موفق عمل می‌کرد. این استراتژی تقریباً امروزه از سوی تمام تروریست‌ها عملیاتی شده است و رسانه‌های اجتماعی به بلندگوی گروه‌ها و جنبش‌ها برای بسیج و ایجاد تحرک در سطح جهان تبدیل شده‌اند و آزادی اطلاع‌رسانی به‌عنوان یکی از ارزش‌های جهان مدرن بر گسترش این نوع از بسیج مردم کمک زیادی کرده است.

جمال شفیعی در کتاب "مروری بر مدیریت اطلاعاتی آشوب‌های اجتماعی" (۱۳۷۷) ابتدا به بررسی تئوری‌های آشوب اجتماعی در سه دسته‌بندی رهیافت روانشناختی، رهیافت روانکاوی اجتماعی و رهیافت جامعه‌شناختی پرداخته است. در فصل دوم کتاب، به تطبیق و تعمیم نظری آشوب اجتماعی در شهرستان قزوین و سایر آشوب‌های قبل از سال ۱۳۷۷ پرداخته شده است و آشوب شهرستان قزوین بر اساس تئوری نیل اسمسر و رابرت تدگار بررسی شده است. بر این اساس، آشوب در شهرستان قزوین دارای مراحل زیر بوده است: زمینه مساعد قبلی، تنش ساختی، اعتقاد جمعی، عوامل شتاب‌زا، بسیج برای عمل و کنترل اجتماعی. در نتیجه، تجارب و بی‌عدالتی‌هایی که از سالیان متمادی در سابقه تاریخی شهر وجود داشته است، عملکرد رسانه (نمایش فیلم‌های مربوط به دوران انقلاب و یا مسائل فلسطین و...) و قانونمند نشدن فرهنگ اعتراض، در تقویت ابعاد مختلف آشوب و تبدیل آن به یک آشوب اجتماعی دارای تأثیر مهم ارزیابی شده است.

وحید موحدیان کتاب "مدیریت اطلاعاتی بر خرابکاری صنعتی سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه در جمهوری اسلامی ایران" (۱۳۹۶) را با اهداف آموزشی برای حفاظت از تأسیسات صنعتی کشور در برابر خرابکاری صنعتی تدوین نموده است و بیشتر به روش و نحوه خرابکاری و مقابله با خرابکاری پرداخته است و تعریفی از مدیریت اطلاعاتی ارائه نداده است.

"کلیات مدیریت اطلاعاتی امور نمایندگی‌های سیاسی و دیپلماتیک خارجی مقیم ایران" (۱۳۹۵) نوشته علیرضا مقدم نیز با اهداف آموزشی تدوین شده است و به نوع اقدام و نحوه دستیابی به اشراف اطلاعاتی در عرصه دیپلماتیک پرداخته است؛ به‌گونه‌ای که یک کارشناس ضدجاسوسی بتواند از غافلگیری در برابر حریف‌رهایی یابد.

کتاب "مقابله با گروه‌های برانداز در فضای مجازی" نوشته محسن شعبانی در سال ۱۳۹۷ در رابطه با براندازی با استفاده از فضای مجازی و نحوه مقابله با آن به نگارش درآمده است. در این کتاب، نویسنده معتقد است که امروزه، با پدیده‌ای به نام انقلاب مجازی روبه‌رو هستیم؛ بدین معنا که ارزش‌ها و شئون بشری تحت تأثیر فضای مجازی در حال تغییر و تبدیل است و

برخی از گروه‌های جهادی به‌ویژه گروه‌های اسلام‌گرا از آن به‌عنوان "جهاد مجازی" یاد می‌کنند و به‌راحتی می‌توانند فضای حقیقی را مسموم و آلوده نمایند و امنیت ملی را به مخاطره بکشند. نویسندگان معتقد است که تدوین سند راهبردی می‌تواند در حوزه شناسایی و اشرافیت مؤثر واقع شده و به ایجاد امنیت کمک کند.

کتاب "شبکه‌سازی اجتماعی، کاوش، مصورسازی داده و امنیت" (۱۳۹۶) کتاب دیگری است که توسط معاونت پژوهش و تولید علم دانشگاه اطلاعات و امنیت منتشر شده است. در این کتاب که شامل مجموعه مقالات متعددی است، به ترویج و توسعه بهره‌برداری از تحلیل شبکه‌های اجتماعی و داده‌کاوی در حوزه‌های امنیتی و ضدتروریسم پرداخته شده است.

کتاب "سایبر تروریسم در ۷ گام" نوشته مهندس علیرضا دهداری در سال ۱۳۹۲ به تشریح فعالیت‌های تروریستی در فضای مجازی به‌خصوص از سوی گروه القاعده پرداخته است و فصول مختلف آن به نحوه مبارزه با این پدیده در فضای مجازی اختصاص یافته است. نویسندگان این کتاب بیشتر به تشریح مسائل فنی و تخصصی مثل ویروس‌ها، کرم‌ها و جرایم حوزه فضای مجازی و نحوه جمع‌آوری ادله محکمه‌پسند در جرایم اینترنتی توجه کرده است.

علی رضویان (۱۳۹۱) در پایان‌نامه خود با عنوان "تأثیر فناوری‌های نوین ارتباطی - اطلاعاتی بر حوزه عمومی؛ مطالعه موردی: جنبش‌های اجتماعی" آورده است که با وقوع پیشرفت‌های شگرف در عرصه ارتباطی - اطلاعاتی به‌صورت پیدایش ماهواره‌ها، رسانه‌ها، کامپیوترهای پیشرفته، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی، چهره سیاست و روابط قدرت دستخوش تغییرات زیادی شده است. این پایان‌نامه پیرامون این پرسش اساسی تنظیم شده است که فناوری‌های نوین ارتباطی به‌ویژه اینترنت و قابلیت‌های آن، چه تأثیری بر حوزه عمومی داشته‌اند و سعی این پژوهش بر این بوده است تا به پرسش‌هایی که پیرامون تأثیر فناوری‌های جدید ارتباطی اطلاعاتی بر سیاست، جنبش‌های جدید اجتماعی، حقوق بشر و حوزه عمومی وجود دارد، پاسخ داده شود. به بیان دیگر، به این موضوع پرداخته شده است که چنین فناوری‌هایی چه امکانات و محدودیت‌هایی را در عرصه سیاسی، حقوق بشر، حوزه عمومی و... به همراه دارد. در مجموع، بررسی تأثیر فناوری‌های جدید ارتباطی بر حوزه عمومی و متکثر شدن این حوزه توسط این فناوری‌ها هدف غالب این نوشته است. در پاسخ، این فرضیه با روش تبیینی در معرض آزمون و بررسی قرار گرفته است که فناوری‌های نوین ارتباطی به‌ویژه اینترنت، موجب تغییر حوزه عمومی از حوزه‌ای یکپارچه و منسجم به حوزه‌ای متکثر، فراملی

و جهانی شده است. در همین راستا و با توجه به اینکه جنبش‌های اجتماعی، کارگزاران حوزه عمومی در جامعه تلقی می‌شوند، به بررسی تأثیر فناوری‌های ارتباطی بر شکل‌گیری، تداوم و موفقیت جنبش‌های نوین اجتماعی نیز پرداخته شده است. نتایج پژوهش نشان داده است که با ظهور و گسترش فناوری‌های ارتباطی در حوزه عمومی - که در اندیشه مدرن عرصه‌ای منسجم و یکپارچه به‌عنوان پشتوانه و حامی سیستم سیاسی تلقی می‌شد - شاهد تعدد و تنوعی از گروه‌ها، مذاهب، جنبش‌ها، هویت‌ها و فرهنگ‌ها و اقوام در سطوح فراملی و جهانی هستیم؛ ضمن اینکه اینترنت و قابلیت‌های آن، از جمله توسعه شبکه‌های اجتماعی، تا حد زیادی در ایجاد انسجام درون جنبشی بین اعضا و رهبران جنبش‌های نوین اجتماعی، ایجاد ائتلاف بین جنبش‌ها، گسترش اعتراض‌ها در محیط اینترنتی و محیط عینی و درنهایت، جهانی کردن اعتراض‌های ملی و محلی تأثیرگذار بوده است. فناوری‌های نوین ارتباطی و اینترنت به دلیل برخورداری از قابلیت‌هایی همچون وبسایت‌ها، گروه‌های خبری، پست الکترونیک و ظرفیت بالای شبکه‌سازی می‌توانند در موفقیت جنبش‌های اجتماعی در امر بسیج و گسترش اعتراض‌های جهانی تأثیرگذار باشند؛ ضمن اینکه به تغییر ماهیت جنبش‌های اجتماعی از صبغه سیاسی، اقتصادی به جنسی، نژادی، هویتی و ... در اثر متکثر شدن حوزه عمومی نیز کمک شایان و در خور توجهی می‌کند.

محمد باوندی پور (۱۳۹۶) در پایان‌نامه خود با عنوان "سیاست‌های رسانه‌ای غرب در حمایت از جنبش‌های نوظهور اجتماعی در جوامع اسلامی" آورده است که امروزه، رسانه و فناوری‌های ارتباطی به دلیل پیشرفت‌های تکنولوژی، از جایگاه بسیار مهمی در روند تحولات در عرصه مختلف برخوردارند و هر روزه نیز بر اهمیت آنها در جوامع بشری افزوده می‌شود. به همین دلیل، داشتن تسلط بر رسانه‌ها و خبرگزاری‌ها، می‌تواند قدرت عظیم و فوق‌العاده‌ای را در اختیار بازیگران عمده صحنه سیاست، به‌ویژه دولت‌ها قرار دهد تا بتوانند از این طریق و با مدیریت افکار عمومی، اهداف و منافع خود را پیش ببرند. در این بین، قدرت‌های غربی با وجود توانایی‌های مادی و پیشرفت چشمگیر در عرصه‌های فناورانه، از جایگاه و موقعیت بهتری نسبت به دیگر جوامع در ارتباط با رسانه‌ها، برخوردار هستند و به همین خاطر، سعی دارند تا با به‌کارگیری این ابزار در مواجهه با رویدادهای مختلف، در راستای تأمین اهداف و منافع خود گام بردارند. با این حال، از جمله مناطقی که برای غرب، از جوانب مختلف به‌ویژه اقتصادی و تأمین انرژی، از اهمیت و موقعیت استراتژیکی خاصی برخوردار است، مربوط به جوامع اسلامی و در

رأس آن، منطقه خاورمیانه می‌باشند. با این وجود، روند پیدایش جنبش‌های نوظهور اجتماعی در جوامع اسلامی که خود نیز به نوعی محصول فضای رسانه‌ای و سایبر می‌باشند، در کنار مطالبات و اهداف آنها که بسیاری از منافع غرب را در این مناطق با چالش روبه‌رو می‌سازد، منجر به توجه غرب به این مناطق و نیز اتخاذ سیاست‌های رسانه‌ای برای مدیریت و کنترل این جنبش‌ها و هدایت آنها به سمت وسوی خواست‌های مدنظر خود می‌گردد.

علیرضا انصاری (۱۳۹۴) در پایان‌نامه خود با عنوان "فرهنگ سیاسی و تحول آن در کویت با تأکید بر نقش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی" عنوان نموده است که در عصری حیات خود را سپری می‌کنیم که با تأثیر از دو پدیده بزرگ "جهانی شدن" و "انقلاب ارتباطات"، جوامع با سرعت قابل توجهی از رشد و تحول در عرصه فکری - نگرشی و آگاهی‌های سیاسی - اجتماعی برخوردار شده‌اند و به دنبال آن، فرهنگ سیاسی مدنی - دموکراتیک، دموکراسی، جنبش‌های اجتماعی و اصلاحات نیز گسترش یافته‌اند. تا دهه ۱۹۹۰ در کویت و سایر شیخ‌نشین‌های خلیج فارس، حکومت‌های اقتدارگرا و فرهنگ تبعی‌همدیگر را باز تولید کرده‌اند. از میانه دهه ۱۹۹۰ به این سو، به دلایلی همچون گسترش شهرنشینی، تحصیلات، گسترش کمی و کیفی طبقه متوسط جدید و گسترش استفاده از اینترنت و ماهواره‌ها، به تدریج، فرهنگ سیاسی در اقشار تحصیل کرده دانشگاهی و جوانان شهری از نوع تبعی به نوع مشارکتی تغییر و تحول یافته است و به تبع آن، حکومت در برخی از این کشورها به‌ویژه در کویت با چالش‌ها، اعتراضات سیاسی و تقاضاهای فزاینده برای اصلاحات سیاسی و پیشبرد دموکراسی مواجه شده است. در این تحقیق، نگارنده درصدد ارائه پاسخ تحلیلی به دو سؤال مهم برآمده است که عبارتند از: الف. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی چه تأثیری بر تغییر و تحول در فرهنگ سیاسی کویت در بیش از یک دهه اخیر داشته است و این تغییر و تحول عمدتاً در کدام اقشار جامعه رخ داده است؟ ب. مهم‌ترین چالش‌های سیاسی حکومت کویت به تأثیر از تغییر و تحولات در عرصه فرهنگ سیاسی چه بوده‌اند؟ در این تحقیق، نخست با روش تبیین علی و با رویکرد نظری جامعه‌شناختی سیاسی - تاریخی، ماندگاری فرهنگ سیاسی تبعی در کویت تا دهه ۱۹۹۰ بررسی و تحلیل شده است و در بخش پایانی تحقیق، با استفاده از روش تحلیل ثانویه داده‌های برگرفته از نتایج پیمایش‌های ارزشی - نگرشی مؤسسات معتبر منطقه‌ای و جهانی، سه هدف مهم دنبال شده‌اند که عبارتند از: ۱. تأثیر اینترنت و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی مانند فیس‌بوک، تویتر و یوتیوب بر تحول فرهنگ سیاسی در جوانان شهری و تحصیل‌کرده‌های دانشگاهی کویت

از تبعی به مشارکتی و دموکراتیک؛ ۲. پیدایش و گسترش چالش‌ها، جنبش‌های اجتماعی و تقاضاهای فزاینده برای اصلاحات سیاسی؛ ۳. پیشرفت‌ها در این کشور در جهت پیشبرد دموکراسی و اصلاحات سیاسی. یافته مهم در این تحقیق آن است که اینترنت و شبکه‌های اجتماعی بر گسترش فرهنگ سیاسی در طبقه متوسط جدید، شهرنشینان تحصیل کرده و تحصیل کرده‌های دانشگاهی مؤثر بوده است نه توده‌ها و بدوی‌های روستایی.

مقاله "نگاه جامعه‌شناختی به گروه‌های اجتماعی مجازی" (۱۳۹۱) نوشته حسن سیلان اردستانی، به نقش و تأثیر فضای مجازی بر جنبش‌های اجتماعی پرداخته و توضیح داده است که گروه‌های اجتماعی مجازی مجموعه افرادی در شبکه‌های اجتماعی [سایبری] هستند که در وضع واحدی قرار دارند و بر اثر منافع یا احساسات مشترکی به هم پیوند یافته‌اند. از ویژگی‌های این گروه‌های اجتماعی مجازی؛ مرجعیت، فی‌نفسه ارتباطی بودن، ابعاد بین‌المللی داشتن، مستدام و تدریجی بودن، قدرت بسیج‌کنندگی، اصلاح‌گری در مقابل انقلابی‌گری، تخصص و تعدد داشتن، منتج به نتایج و دستاورد حتمی شدن، کم‌هزینه بودن، نظارت‌ناپذیری، گمنامی و ناشناس بودن، غیرقابل برآورد بودن میزان اعضا، عبور از هنجارها و قوانین موجود، سیلان در اعضا، آهنگ متفاوت حرکت گروه‌ها، جوان‌گرایی، مشارکت بیشتر بانوان، شخصی شدن این حوزه و... می‌باشد. نویسنده معتقد است که نقش گروه‌های مجازی در جنبش‌های اجتماعی نیز روزبه‌روز بیشتر می‌شود. در گذشته، جنبش‌های اجتماعی بیشتر معطوف به خواسته‌های سیاسی بود که بخش عمده‌ای از آنها نیز به ثمر نمی‌رسید اما در وضعیت جدید، تعداد جنبش‌های اجتماعی روز افزون و متنوع شده است و امکان دستیابی به اهداف نیز بیشتر شده است. نظام‌های کارآمد، سازوکار و تمهیدات لازم برای بهره‌مندی از فرصت پیش‌آمده را در ساختار حاکمیتی خود می‌گنجانند و به تبع آن، از مواهب فناوری موجود بیشترین بهره را می‌برند و توان هر یک از شهروندان در اداره بهتر جامعه تحت عنوان مشارکت در "گروه‌های اجتماعی مجازی" را به فال نیک گرفته و بیشترین استفاده را از ظرفیت بالفعل درآمده شهروندان می‌نمایند.

مفاهیم تحقیق

امنیت

امنیت یک مفهوم چند وجهی است و به همین جهت، درباره معنای آن اختلاف نظر زبانی وجود دارد. تعاریف مندرج در فرهنگ‌های لغت درباره مفهوم کلی امنیت بر امنیت احساس

آزادی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است، تأکید دارند. به‌طور کلی، به نظر می‌رسد که امنیت یک کالای جهانی است که همه اعضای جامعه سعی می‌کنند تا آن را به دست بیاورند (ماندل و رابرت^۱، ۱۳۷۴: ۲۴).

کلمه امنیت ریشه در واژه "امن" دارد و به معنی در امان و آسایش بودن، مصونیت از خطر و ترس و آرامش خاطر می‌باشد (آشوری، ۱۳۷۸: ۳۸). امنیت از حیث لغوی برابر نهاد Security و الامن و الامان است و در زبان فارسی، به ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی تعریف شده است (معین، ۱۳۷۵: ۳۴۵) و در گذشته، به همین سیاق، درباره دستگاه‌های نظامی و انتظامی به کار برده شده است (همان: ۳۵۵). امنیت^۲ در لغت، حالت فراغت از هرگونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله را گویند. در اصطلاح سیاسی و حقوقی، به صورت امنیت فردی، امنیت اجتماعی، امنیت ملی و بین‌المللی به کار برده می‌شود (آشوری، ۱۳۷۸، ۳۸).

اطلاعات

اطلاعات معادل Intelligence نتیجه‌ای است که از جمع‌آوری و کسب، تفکیک، ثبت، ارزیابی، تطبیق، ترکیب و تفسیر اطلاعات به دست می‌آید (فکوری، ۱۳۷۸: ۲۳).

جنبش اجتماعی^۳

مفهوم جنبش اجتماعی مانند اغلب مفاهیم در علوم اجتماعی بخشی از واقعیت را توصیف نمی‌کند و ارائه تعریف دقیق از این واژه مشکل است. عموماً جنبش اجتماعی حد فاصل بین شورش و رفتار بورکراتیک است. در ایران، جنبش اجتماعی به عنوان یک واژه تخصصی از مفهوم اصلی خود خارج شده است و عموماً هر حرکت اعتراضی - اعم از شورش، اعتصاب، تحسن و انقلاب - معادل جنبش اجتماعی قرار می‌گیرد و این مسئله مطالعه بر روی جنبش‌های اجتماعی را با دشواری همراه ساخته است.

1. Mandel & Robert

2. Security

3. Social Movement

شکل ۱. رابطه جنبش اجتماعی با شورش و رفتار بوروکراتیک

جنبش اجتماعی یک رفتار جمعی است که اعضای آن دارای هویت جمعی و اهداف مشترک هستند، درجه‌ای از استمرار را داراست، فعالیت مداوم اعضا را طلب می‌نماید، نسبتاً سازمان‌یافته است، تقسیم کار اعضا در آن ناشی از جد و جهد اعضا بوده و رنگ داوطلبانه دارد، رهبری جنبش در عمل و آنی ظاهر می‌شود و در عمل نسبت به آن اجماع نسبی ایجاد می‌شود و عموماً محصول تضاد و تخاصم است. برخی از جنبش‌های اجتماعی برای دستیابی به اهداف سازمانی از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی (فیس‌بوک، توئیتر، تلگرام و...) استفاده می‌کنند که به آنها "جنبش اجتماعی اینترنتی" گفته می‌شود. در عصر حاضر، به لحاظ استفاده وسیع مردم از اینترنت، امکان تفکیک جنبش اجتماعی اینترنتی و غیراینترنتی ممکن نیست و جنبش‌ها از این ابزار برای افزایش سطح تأثیر استفاده می‌کنند.

مدیریت

مدیریت فرآیند به‌کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد (کونتز و همکاران، ۱۳۸۰: ۶۵).

مدیریت از دید کارکردی شامل وظایفی همچون برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، سازمان‌دهی، نوآوری، هماهنگی، ارتباطات، رهبری، انگیزش و کنترل می‌گردد. این نوع تعاریف از مدیریت، اگرچه با کمی و کاستی یا فزونی‌هایی در واژه‌های بیان‌کننده وظایف روبه‌روست، اما به نظر روان‌تر از تعاریفی است که می‌کوشند تا مدیریت را محصور به یک ویژگی خاص نمایند یا ارزش فلسفی خاصی به مفهوم بیفزایند. با این حال، تعاریف متعدد از مدیریت با توجه به کارکردهای آن از سوی محققانی چون "فیول" یا "گیولیک" دارای تفاوت‌هایی است که به‌سادگی نمی‌توان از آنها گذر کرد. آنچه واضح است این است که علم مدیریت هنوز نتوانسته است تعریف خود را مدیریت کند (جاسبی، بی تا: ۴۲).

مدیریت اطلاعاتی

منظور از مدیریت اطلاعاتی نوعی مدیریت است که در سازمان اطلاعاتی کاربرد دارد و مدیریت بر محصول، سازمان و فعالیت اطلاعاتی را شامل می‌شود. هدف اصلی این نوع مدیریت، کسب اشراف اطلاعاتی است که با استفاده از ابزار و امکانات سازمانی (بودجه، منابع انسانی، قوانین مرتبط با کار پنهان و...) یک فعالیت را شروع و به سرانجام می‌رساند. این نتیجه می‌تواند خدماتی مانند بازداشت، توجیه و ارشاد، مصاحبه، تأیید صلاحیت و یا کالای خاص مانند بولتن، کتاب، گزارش و... باشد (گزارش همایش مدیریت اطلاعاتی و ماهیت و مفهوم‌شناسی، ۱۳۹۵).

فضای مجازی^۱

فضای مجازی فضایی تئوری و علمی است که ارتباطات کامپیوتری در آن رخ می‌دهد^۲. این اصطلاح در دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات علمی - تخیلی شد و شاغلان در زمینه کامپیوتر و علاقه‌مندان به سرعت آن را به کار بردند و در دهه ۱۹۹۰ رایج شد. در این دوره، استفاده از اینترنت، شبکه و مخابرات دیجیتال به سرعت در حال رشد بود و لفظ "فضای مجازی" می‌توانست بسیاری از نظریه‌ها و پدیده‌های نوظهور را به صورت مستقیم و غیرمستقیم نمایندگی کند. لفظ مادر فضای سایبر، سایبرنتیک است که از یونانی باستان به معنای فرماندار یا راننده مشتق شده است و واژه‌ای است که نوربرت وینر برای کار پیشگامانه‌اش در مخابرات الکترونیک و علم کنترل به کار برد. با اینکه نباید فضای مجازی را با اینترنت اشتباه گرفت، از این لفظ غالباً در اشاره به اشیا و شخصیت‌هایی که تا حد زیادی در خود شبکه مخابراتی وجود دارد، استفاده می‌شود؛ تا جایی که برای مثال، ممکن است به طور استعاری گفته شود یک وبگاه «در فضای مجازی وجود دارد» (Graham .M, ۱۷۹, no. ۲, pp ۱۷۷).

قدرت نرم

قدرت نرم صرفاً توانایی انجام کار یا توانایی کسب نتایج دلخواه نیست بلکه عبارت است از توانایی شکل یا تغییر دادن ترجیحات و اولویت‌های دیگران تا بر اساس آنچه ما می‌خواهیم فکر یا رفتار کنند (S Joseph, Nye, ۲۰۰۴; ۱۸).

1. Cyberspace

2. http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/cyberspace97.9.28.P11

روش تحقیق

استراتژی تحقیق در این پژوهش، با توجه به رویکرد کیفی، "نظریه داده‌بنیاد" انتخاب شده است. در پژوهش‌های کیفی، محیط طبیعی مأخذ داده‌ای است که مستلزم تعامل نزدیک است و پژوهشگر ابزار مهمی در گردآوری داده است. مأخذهای چندگانه داده‌ها، مصاحبه، مشاهده، اسناد و... برای پژوهش به کار می‌رود، تحلیل استقرایی داده‌ها با رویکردی پایین به بالا و رفت‌وبرگشتی صورت می‌پذیرد، تمرکز بر نگاه‌ها، معانی و دیدگاه‌های ذهنی مشارکت‌کنندگان است، طراحی به صورت رویشی است؛ بدان معنی که پرسش‌ها، اشکال گردآوری داده و حتی افراد مورد مطالعه می‌تواند در خلال مطالعه تغییر نماید (به جای طراحی مشخص از پیش تعریف شده) و تفسیر کل‌گرایانه از مسئله یا موضوع مورد بحث مطرح است (کرسول، ۱۳۹۱: ۵۷).

بازه زمانی تحقیق مربوط به سال ۱۳۹۷ و مکان مطالعه، جامعه اطلاعاتی کشور بوده است و جامعه آماری ۳۶ نفر از کارشناسان و متخصصان حوزه امنیتی است که در عین حال، در یکی از نهادهای انتظامی (جامعه اطلاعاتی) اشتغال داشته‌اند. همچنین، در این پژوهش، مصاحبه‌شوندگان با ویژگی خبرگی (دارای سابقه کاری و تحصیلات دانشگاهی مرتبط) انتخاب شدند و بدین ترتیب، با بهره‌گیری از دو روش فوق، اعتبار ورودی‌های تحقیق تضمین شده و مشارکت‌کنندگان از طیف‌های مختلف، دارای دانش بالا و تجربه‌های قابل اعتنا در سازمان‌های مختلف مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند.

روش نمونه‌گیری در روش تحقیق کیفی، برمبنای روش گلوله برفی^۱، زنجیره‌ای و یا شبکه‌ای است. انتخاب افراد نمونه به‌گونه‌ای است که در نهایت، به ساختن نظریه منتهی شود. قاعده محض یا خاصی برای تعیین حجم نمونه وجود ندارد و بنابر سؤال پژوهش، نوع روش کیفی انتخاب‌شده، منابع مادی، زمان و همچنین، تعداد پژوهشگران درگیر، حجم نمونه تعیین می‌شود. نکته‌ای که بایستی به آن توجه کرد، این است که در پژوهش کیفی، فزونی حجم نمونه ضرورتاً روایی آن را بالا نمی‌برد و حتی می‌تواند از دقت و غنای نمونه معرف جامعه نیز بکاهد؛ چراکه فرصت و دقت بررسی نمونه بزرگ، کمتر از نمونه کوچک است. در نمونه‌برداری نظری از اصطلاحی به نام اشباع نظری در تعیین حجم نمونه استفاده می‌شود.

از آنجا که مطابق با مراحل استراتژی پژوهش، محقق جهت گردآوری اطلاعات به خبرگان

موضوع مراجعه کرده است (داده‌های دست اول)، بنابراین، جامعه آماری تحقیق عبارت است از خبرگان موضوع مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه که دارای دانش و تجربه مرتبط در موضوع باشند. چنین افرادی طبعاً در سطوح عالی تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری اطلاعاتی (نظیر مدیران ارشد فعلی یا سابق جامعه اطلاعاتی و...) و یا سطوح علمی و دانشگاهی فعالیت داشته‌اند.

خبرگی مصاحبه‌شوندگان در تحقیق حاضر از یکی از معیارهای زیر تبعیت کرده است:

- ۱- برخورداری از سابقه اجرایی در حوزه اطلاعاتی؛
 - ۲- برخورداری از دانش علمی و تخصصی در حوزه اطلاعاتی و فضای سایبر و تعامل با دستگاه‌های اجرایی مرتبط؛
 - ۳- عضویت در جامعه اطلاعاتی؛
 - ۴- برخورداری از تجربه کار در حوزه فضای مجازی؛
 - ۵- آشنایی با موضوع جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه.
- مطابق با مراحل روش تحقیق داده‌پنیا، فرآیند نمونه‌برداری نظری تا مرز تحقق کفایت نظری ادامه می‌یابد؛ بدین‌منظور، در مجموع ۳۶ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تخصصی با در نظر گرفتن معیارهای فوق صورت گرفته است و در جریان تحقیق، مصاحبه‌ها ضبط می‌شد تا با مرور چندباره گفتگوها، تحلیل و بررسی دقیق‌تری نسبت به دیدگاه‌های طرح‌شده مشارکت‌کنندگان انجام شود.

جدول ۱. پراکنش کلی مصاحبه‌شوندگان تحقیق با توجه به معیارهای خبرگی

تعداد	معیار خبرگی
۳۰	سابقه اجرایی مرتبط
۶	دانش تخصصی اطلاعاتی
۳۶	مجموع

از سوی دیگر و با توجه به ماهیت مسئله‌محور بودن مدیریت اطلاعاتی، به‌منظور بررسی موشکافانه‌تر، فرآیند مدیریت اطلاعاتی به‌صورت مستقل، موضوع چند مصاحبه قرار گرفت. نکته شایان ذکر آن است که تعداد مصاحبه‌های ذکرشده بر مبنای تحقق معیار "کفایت نظری" و نه طرح ازپیش‌تعیین‌شده‌ای مشخص شد؛ به این معنی که حدّ توقّف مصاحبه‌ها (گردآوری داده‌ها) طبق تعریف روش داده‌بنیاد مرحله‌ای است که محقق ضمن آن، اطمینان یابد که مفاهیم و یا مقولات جدیدی ظهور نیافته و یا اصلاح دیگری بر آنها صورت نمی‌پذیرد.

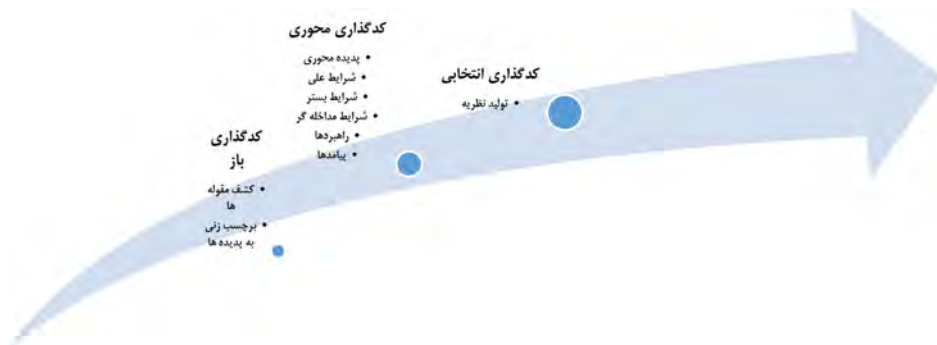
تجزیه و تحلیل داده‌ها - کدگذاری (سه مرحله‌ای)

فرآیند گردآوری و تجزیه‌وتحلیل داده‌ها در روش داده‌بنیاد، به‌صورت هم‌زمان و موازی با هم اجرا می‌گردد. این فرآیند تا مرز کفایت نظری مفاهیم و مقولات (انجام ۳۶ مصاحبه تخصصی نیمه‌ساختاریافته و انجام مطالعات مجزا) ادامه یافت. شکل زیر بیانگر سیر تطور ظهور کدهای تحقیق تا مقولات اصلی است.

شکل ۲. سیر تطور نکات کلیدی تا مقولات اصلی در تحقیق

پس از انجام مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته با نخبگان و تجزیه‌وتحلیل داده‌های دست اول از مصاحبه‌ها، کدگذاری انجام شد. کدگذاری به دو شیوه امکان‌پذیر است: شیوه "کدگذاری خُرد" که در آن داده‌ها، کلمه به کلمه تحلیل می‌شوند و شیوه "کدگذاری نکات کلیدی" که در این تحقیق برای کدگذاری انتخاب شد. معیار قضاوت در مورد زمان متوقف کردن فرآیند جمع‌آوری داده‌ها، "کفایت نظری" مقوله‌ها یا نظریه است. در این مرحله، ۱۰۰۹ کد یا نکته و ۲۱۲ مفهوم (از ترکیب کدها) به دست آمد و در ادامه، از مفاهیم، مقولات شناسایی شده است.

شکل ۳. مراحل کدگذاری

در این مرحله، طبقات فرعی یا همان مفاهیم برآمده از کدهای باز، از حیث مشابهت و هم‌جهت بودن محتوایی‌شان، در قالب برچسب‌های مفهومی کلان انتزاعی‌تر با نام مقولات یا طبقات اصلی دسته‌بندی می‌شوند؛ درواقع، این مقولات اصلی، شاکله حقیقی الگوی ارائه‌شده حاصل از پارادایم کدگذاری محوری (مرحله دوم فرایند نظریه داده‌بنیاد) را تشکیل خواهند داد.

جدول ۲. آمار عددی و درصدی مقوله‌های حاصل از مصاحبه با نخبگان

ردیف	مقوله	تعداد	درصد
۱	ارکان فضای مجازی	۵	۰,۴۹۵۵۴۰۱۳۹
۲	استخراج دانش	۱۴	۱,۳۸۷۵۱۲۳۸۹
۳	اقدام	۵۱	۵,۰۵۴۵۰۹۴۱۵
۴	اقدام سخت	۱۸	۱,۷۸۳۹۴۴۵
۵	اقدام فنی	۱۸	۱,۷۸۳۹۴۴۵
۶	اقدام نرم	۳۷	۳,۶۶۶۹۹۷۰۲۷
۷	آگاه‌سازی و پاسخ‌گویی به مطالبات	۳۱	۳,۰۷۲۳۴۸۸۶

۳,۹۶۴۳۲۱۱۱	۴۰	بازیگران	۸
۰,۹۹۱۰۸۰۲۷۸	۱۰	تجزیه و تحلیل	۹
۱,۲۸۸۴۰۴۳۶۱	۱۳	تدوین استراتژی	۱۰
۰,۹۹۱۰۸۰۲۷۸	۱۰	تهدید	۱۱
۱,۷۸۳۹۴۴۵	۱۸	جمع آوری از طریق سامانه‌ها	۱۲
۵,۵۵۰۰۴۹۵۵۴	۵۶	جمع آوری اطلاعات	۱۳
۱۳,۳۷۹۵۸۳۷۵	۱۳۵	جنبش‌های اجتماعی	۱۴
۱۱,۰۰۰۹۹۱۰۸	۱۱۱	راهکار	۱۵
۰,۰۹۹۱۰۸۰۲۸	۱	روندشناسی	۱۶
۱,۲۸۸۴۰۴۳۶۱	۱۳	زنجیره ارزش	۱۷
۰,۱۹۸۲۱۶۰۵۶	۲	شبکه‌های ماهواره‌ای	۱۸
۰,۰۹۹۱۰۸۰۲۸	۱	شکاف تکنولوژی	۱۹
۰,۷۹۲۸۶۴۲۲۲	۸	ضعف مدیریت	۲۰
۲,۹۷۳۲۴۰۸۳۳	۳۰	فضای مجازی	۲۱
۰,۳۹۶۴۳۲۱۱۱	۴	جمع آوری فنی	۲۲
۰,۲۹۷۳۲۴۰۸۳	۳	قوه مقننه	۲۳
۲,۰۸۱۲۶۸۵۸۳	۲۱	کشورهای بیگانه	۲۴
۰,۹۹۱۰۸۰۲۷۸	۱۰	گلوگاه	۲۵
۸,۱۲۶۸۵۸۲۷۶	۸۲	مدیریت اطلاعاتی	۲۶
۱۱,۸۹۲۹۶۳۳۳	۱۲۰	مشکلات مدیریت	۲۷
۰,۱۹۸۲۱۶۰۵۶	۲	منابع آشکار	۲۸
۶,۶۴۰۲۳۷۸۵۹	۶۷	نرم افزار تجزیه و تحلیل	۲۹
۰,۳۹۶۴۳۲۱۱۱	۴	همکاری دولت (وزارتخانه‌ها)	۳۰
۷,۳۳۳۹۹۴۰۵۴	۷۴	هوشمندسازی	۳۱
۱۰۰	۱۰۰۹	مجموع	

در کدگذاری محوری، با ایجاد پیوند میان مقوله‌ها و در پی آن، میان مفاهیم و داده‌ها، مضامین اصلی تحقیق نمایان می‌شوند؛ بدین شکل که یک مقوله در محور تحلیل قرار گرفته و کدگذاری مبتنی بر آن شکل می‌گیرد. بر اساس الگوی نظریه داده‌بنیاد، برای به‌دست‌آوردن مضامین تحقیق، لازم است که مقوله‌های مختلف را در قالب پارادایم نظریه داده‌بنیاد به ۶ مضمون اصلی تقسیم‌بندی کرد و بدین ترتیب، مضامین تحقیق به دست خواهد آمد.

جدول ۳. مضامین اصلی با توجه به مقولات به‌دست‌آمده از نتایج کدگذاری باز و محوری

ابعاد		کدگذاری باز	کدگذاری محور	کدگذاری انتخابی
مثبت	منفی	جمع‌آوری، اقدام، بررسی و نظارت	الگوی مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه	۱. مضمون محوری
مثبت	منفی	اقدام نرم، اقدام سخت، عملیات روانی، توجیه و ارشاد، مهندسی اجتماعی، ایجاد صفحات مشابه، بازداشت، فیلترینگ، تولید محتوای مثبت، تشویق و تنبیه فعالان	اقدام اطلاعاتی	
مثبت	منفی	پیش‌بینی و برآورد، تجزیه و تحلیل شبکه، شناسایی مطالبات، شناسایی عناصر مؤثر دست اول، دوم و... (لایه‌ها)، داده‌کاوی، متن‌کاوی، بی‌طرفی، استخراج دانش، ترکیب و تلفیق، اتاق فکر، پشتیبانی از جمع‌آوری	تجزیه و تحلیل و بررسی	

مثبت	مثبت	منفی	جمع‌آوری	<p>اشکار، فنی، پنهان، رسمی، جمع‌آوری نرم‌افزاری از شبکه‌های اجتماعی، حضور کارشناس در فضای مجازی، شناسایی اعضای فعال، شناسایی اهداف، شناسایی روش‌های فعالیت، شناسایی عوامل نفوذی</p>
مثبت	مثبت	منفی	حفاظت	<p>حفاظت از امنیت ملی، صیانت از منافع ملی، حفظ ارزش‌های اسلامی و دینی، حفاظت از افراد خودی، حفاظت از شگردهای اطلاعاتی، حفاظت از منابع و کارشناسان</p>
مثبت	مثبت	منفی	نارضایتی‌های اجتماعی	<p>فقر، رکود اقتصادی، بیکاری، بوروکراسی اداری، ضعف فنی، بودجه و امکانات ناکافی برای برخورد و مقابله</p>
مثبت	مثبت	منفی	جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه	<p>۲. شرایط علی</p> <p>گسترده‌گی فضای مجازی، فقدان ساختار در جنبش، فردمحوری، فقدان محدودیت زمان و مکان، هویت نامشخص افراد در شبکه‌های اجتماعی، خلأ قانونی، موازی‌کاری اطلاعاتی، قدرت‌یابی عناصر بی‌قدرت، حضور معاندین نظام، حضور کشورهای متخاصم، حضور سرویس‌های اطلاعاتی، جریان‌سازی، سرریز شدن مشکلات فضای حقیقی به فضای مجازی، فقدان اشراف اطلاعاتی، فقدان اجماع، فقدان ضمانت اجرا، موازی‌کاری، به روز نبودن قوانین، نارضایتی مردم از سانسور، پنهان‌کاری، ناتوانی در ارتقای سیستم، نشناختن جنبش‌ها، نیروی کارشناسی ضعیف، حجم عظیم داده‌ها، نشناخت فرصت جنبش، بازتاب‌های رسانه‌ای، کمبود نیروی انسانی، ضعف مدیریت، آموزش ناکافی، بوروکراسی اداری، موازی‌کاری در</p>

		داخل وزارت، تک‌بعدی بودن مدیریت، ضعف شورای هماهنگی، عملکرد سلیقه‌ای، مشکلات مدیریت، ناآشنایی به قوانین بین‌المللی، ضعف ساختار، شکاف تکنولوژی، خارجی بودن زیرساختار، غافلگیری اطلاعاتی، ماهیت حقوق بین‌المللی، رهبران، ضعف مسئولان اداری، مشکلات اقتصادی، جامعه مانند گذشته منسجم، ارزش‌محور و دارای اعتماد تعمیم‌یافته نیست و حداقل در این ویژگی‌های جامعه، شکاف عظیمی حادث شده‌است.		
منفی	مثبت	ایجاد کمپین، فراخوان تجمع و تحصن، اطلاع‌رسانی و پوشش خبری، حمایت معنوی از فعالان اجتماعی	رسانه‌های بیگانه	۳. شرایط مداخله‌گر
منفی	مثبت	سازمان ملل، سازمان حمایت از حقوق بشر، سازمان‌های صنفی بین‌المللی	نهادهای بین‌المللی	
منفی	مثبت	براندازی، جاسوسی، خرابکاری در صحنه عمل و اهداف، نفوذ در جنبش، کمک مالی به فعالان و جنبش	سرویس‌های حریف	
منفی	مثبت	ایجاد کمپین، فراخوان، کمک مالی و تشکیلاتی، مشارکت در اقدام و خرابکاری	اپوزیسیون	
منفی	مثبت	در اختیار قراردادن امکانات نرم‌افزاری، همکاری با دولت، ایجاد زمینه و برجسته‌سازی موضوعات، محدودسازی مسائل	مالکین نرم افزارهای شبکه‌های اجتماعی	
منفی	مثبت	دسترسی بیگانگان به محتوا و اطلاعات، ارائه خدمات به بیگانگان، ارزان بودن	اینترنت و زیرساختار	

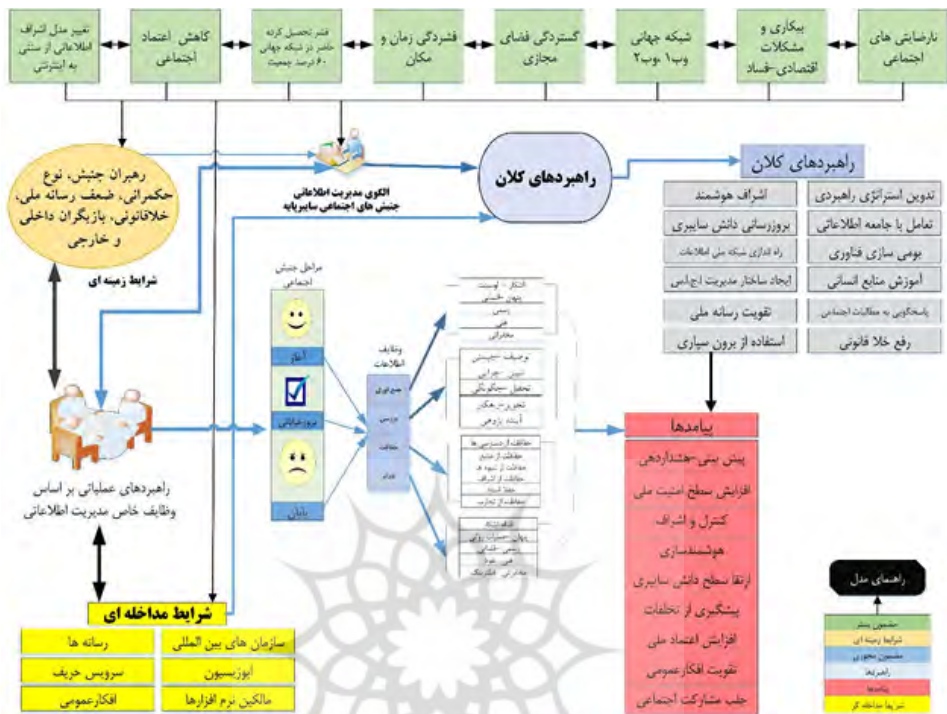
منفی	مثبت	<p>نبود آزادی اطلاعات و شفافیت، نبود اعتماد اجتماعی، افکار عمومی، نبود شفافیت اطلاعات، حفظ حریم خصوصی، اقناع مخاطب، جلب اعتماد عمومی، ذهنیت منفی از عملکرد واجا، آگاه‌سازی و پاسخ‌گویی به مطالبات</p>	افکار عمومی	
منفی	مثبت	<p>ایجاد هماهنگی در جامعه اطلاعاتی، ایجاد ادبیات مشترک، تفاهم بر سر مسائل، تقسیم کار</p>	<p>تدوین استراتژی راهبردی</p>	
منفی	مثبت	<p>ایجاد شبکه‌های اجتماعی بومی، ایجاد اینترنت ملی، تولید سخت‌افزارهای لازم، به‌روز رسانی تکنولوژی</p>	<p>تقویت علم و دانش</p>	
منفی	مثبت	<p>جمع‌آوری اطلاعات هوشمند(نرم‌افزاری)، اقدام مبتنی‌بر پیشگیری، پاسخ‌گویی به مطالبات مردم، جلوگیری از فساد اداری، برخورد اطلاعاتی با متخلفان دولتی، تقویت نهاد حراست و تقسیم کار با حراست در حوزه آشکار، هوش مصنوعی</p>	<p>مدیریت اطلاعاتی هوشمند</p>	۴. پیامدها
منفی	مثبت	<p>ارتقای سطح دانش فنی و علمی، بومی‌سازی، آموزش ضمن خدمت</p>	آموزش	
		<p>مقابله با فساد، پاسخ‌گویی به انتظارات مشتری، نرم‌افزار جمع‌آوری محتوا، اتاق فکر، تقویت مناظره گفتمانی، آزادسازی فضای سیاسی، آموزش، خودداری از درگیری مستقیم وزارت، برون‌سپاری، ایجاد ساختار جدید، آینده‌نگری و پیش‌بینی، در فضای مجازی همان مقدار که هر اقدام و عملی راحت و متصور</p>		

منفی	مثبت	<p>است، مقابله هم راحت است، تقسیم وظایف، نداشتن نگاه حزبی و جناحی به موضوعات، بررسی جامع، تفاهم در مشکلات، درک درست مشکلات، دسترسی به تکنولوژی، سواد رسانه‌ای، راه‌اندازی شبکه‌ملی اطلاعات، نرم‌افزار تجزیه و تحلیل، استخراج دانش، مانیتورینگ، تدوین استراتژی، پردازش برخط، ذخیره هوشمند داده‌ها، جمع‌آوری برخط، هوش تجاری، کلان داده، پردازش زبان طبیعی، متن‌کاوی، داده‌کاوی، تحلیل شبکه، هوشمندسازی</p>	<p>راهبردهای کلان</p>	۵. راهبرد
منفی	مثبت	<p>هزینه کم رهبری، راحتی کار رهبران، خودشیفتگی رهبران، پراکندگی تعداد، ناتوانی در شناسایی رهبران</p>	<p>رهبران جنبش</p>	
منفی	مثبت	<p>ضعف مدیریتی، ضعف راهبرد، ضعف ساختار اداری، بورکراسی اداری</p>	<p>ناتوانی دولت</p>	۶. شرایط
منفی	مثبت	<p>ناتوانی در ارتباط با مردم، عدم پاسخ‌گویی به مطالبات مردم، ناتوانی در جذب اعتماد عمومی، ناتوانی در جذب توافق افکار عمومی</p>	<p>ضعف رسانه ملی</p>	زمینه‌ای
منفی	مثبت	<p>به‌روز نبودن قوانین، تأخیر در قانون‌گذاری</p>	<p>خلاقانونی</p>	
منفی	مثبت	<p>مخابرات، کشورهای مخالف، سرویس‌های حریف، رسانه‌های غربی، اپوزیسیون، جریان‌ات معاند، وزارتخانه‌های خدمات‌رسان، قوه مقننه، قوه قضاییه</p>	<p>بازیگران داخلی و خارجی</p>	

- مضامین شش‌گانه بر اساس پارادایم نظریه داده‌بنیاد در این تحقیق عبارتند از:
- ۱- مضمون محوری (مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه) که از مقوله‌های اقدام، جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و حفاظت تشکیل شده است.
 - ۲- مضمون شرایط علی و بستری از دو مقوله نارضایتی‌های اجتماعی و جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه تشکیل شده است.
 - ۳- مضمون شرایط مداخله‌گر از مقوله‌های رسانه‌های بیگانه، نهادهای بین‌المللی، سرویس‌های حریف، اپوزیسیون، مالکان نرم افزارهای شبکه‌های اجتماعی، اینترنت و زیرساختار و افکار عمومی تشکیل شده است.
 - ۴- مضمون پیامدهای راهبردی از مقوله‌های تدوین استراتژی راهبردی، تقویت علم و دانش، مدیریت اطلاعاتی هوشمند و آموزش تشکیل شده است.
 - ۵- مضمون راهبردها از مقوله راهبردها یا راهکار تشکیل شده است.
 - ۶- مضمون شرایط زمینه‌ای از مقوله‌های رهبران جنبش، ناتوانی دولت، ضعف رسانه ملی، خلأ قانونی و بازیگران داخلی و خارجی تشکیل شده است.

تبیین ارتباط نتایج کدگذاری‌ها

سوال اصلی پژوهش عبارت بود از: «روابط بین مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین مدیریت اطلاعاتی بر جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه چیست؟» در این مرحله، با کدگذاری انتخابی بین مقوله‌های مختلف و دسته‌بندی این مقوله در زیرمجموعه ۶ مضمون اصلی روابط بین مؤلفه‌ها و مقوله‌های مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه به دست خواهد آمد.

شکل ۳. الگوی نهایی مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه براساس پارادایم نظریه داده‌بنیاد

هدف در این تحقیق، ارائه الگوی مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه بوده است و برای نشان دادن الگوی مدیریت اطلاعاتی با استفاده از مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین از پارادایم نظریه داده‌بنیاد استفاده شد. بر اساس دستاوردهای تحقیق، هر جنبش دارای مراحل مختلف از جمله تولد یا شروع، رشد یا بروز - که ممکن است با اغتشاشات خیابانی همراه باشد - و در نهایت، اتمام یا مرگ جنبش است؛ با این وصف، مدیریت اطلاعاتی باید در هر سه مرحله، فعالیت‌های متناسب برای کنترل و اشراف اطلاعاتی را که شامل جمع‌آوری، بررسی، اقدام و حفاظت است، انجام دهد. شرح وظایف (توصیفی) در جدول زیر آمده است.

جدول ۴. وظایف مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های سایبرپایه

جمع‌آوری	بررسی	اقدام	خاص عام
ابلاغ نیازمندی‌های اطلاعاتی، تهیه طرح تلاش جمع‌آوری، شناسایی عوامل مؤثر بر جنبش، پیش‌آگهی از شرایط جنبش، شناسایی زمینه بروز جنبش‌های بحران‌زا، شناسایی کانون و مطالبات اساسی، استفاده از سامانه‌های اطلاعاتی برای شناسایی هویت کاربران، شناسایی شبکه ارتباطات اجتماعی در فضای مجازی، شناسایی کلیدواژه‌ها، کنترل عام و فنی جهت جلوگیری از گسترش جنبش، شناسایی عوامل اصلی و تاثیرگذار داخلی و خارجی، شناسایی محیط، شناسایی نوع مطالبات، شناسایی بازیگران داخلی و خارجی، شناسایی افراطیون، شناسایی روش‌ها، شناسایی تبعات آتی، ریشه‌یابی، تجمع داده‌ها و گزارش‌دهی، شناسایی رسانه‌ها و اقدامات رسانه‌های داخلی و خارجی	اعلام نشانه‌های هشدار از سوی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه، تحلیل شاخص‌های به‌روز جنبش، تحلیل وضعیت موجود بر اساس مطالبات و نقش بازیگران اطلاع‌رسانی به سلسله‌مراتب بیرونی و داخلی، تحلیل عناصر اخبار، برآورد وضعیت، الگوسازی برای جمع‌آوری و اقدام، هشدار، ارزش‌یابی وضعیت جنبش، ارزیابی عواقب آتی جنبش و شناسایی تحرکات آتی	اقدام مبتنی بر اطلاعات، زمینه‌سازی برای حل مطالبات، تشخیص نقاط ضعف و قوت، پاسخ‌گویی به مطالبات، عملیات روانی، جریان‌سازی، خط‌سوزی، افشاگری، هماهنگی و هدایت عوامل برای حل نقاط ضعف، برقراری تعامل با عوامل جهت حل مسئله، تداوم عملیات روانی	تصمیم‌گیری و هدایت

برنامه‌ریزی	<p>برنامه‌ریزی برای برون‌سپاری اقدامات آشکار به جامعه اطلاعاتی یا پایگاه‌های اطلاعاتی، تولید نرم-افزارهای اقدام هوشمند برای محدودسازی با تولید و ارسال پیام‌ها در فضای مجازی، برخورد با عوامل اصلی، آماده‌گری نیروها برای انجام فعالیت‌های مقابله‌ای، کسب اشراف اطلاعاتی بر فضای عمل، کنترل ارتباطات سوزه‌ها و عوامل مؤثر بر جنبش، بهره‌گیری از شبکه منابع فنی و انسانی، بازداشت هدفمند، تبلیغات، بازجویی از عوامل اصلی، عملیات روانی</p>	<p>برنامه‌ریزی برای تولید نرم‌افزارهای تحلیل و بررسی هوشمند، برنامه-ریزی برای پیشگیری از گسترش و عملیاتی‌شدن اقدامات رادیکال، تعامل با سلسله‌مراتب درون و برون-سازمانی برای حل مشکلات، بررسی علل اصلی وقوع جنبش، برنامه‌ریزی برای حل مشکل، اطلاع‌رسانی نقطه به نقطه به سلسله‌مراتب، گزارش-دهی (بولتن)، ریشه‌یابی، مقصرشناسی، ترمیم افکار عمومی، ایجاد زمینه استفاده از نرم‌افزارهای داده‌کاوی، متن‌کاوی، تحلیل شبکه‌های ارتباطات</p>	<p>برنامه‌ریزی برای تهیه طرح مواجهه با جنبش، شناسایی مطالبات اصلی و فرعی، تهیه طرح محدودسازی، تهیه طرح تلاش، برنامه‌ریزی و تهیه امکانات و ابزارهای اطلاعاتی با هدف جمع‌آوری، تقویت شبکه منابع پنهان و آشکار و فنی، متمرکزسازی جمع‌آوری، تلاش برای ایجاد فضای مثبت در بین فعالان مجازی با در نظر گرفتن مطالبات قانونی و سرمایه اجتماعی، تولید نرم‌افزارهای جمع‌آوری در فضای مجازی، سرمایه‌گذاری برای ایجاد بسترهای نرم‌افزاری برای جمع‌آوری</p>
سازمان‌دهی	<p>تشکیل کارگروه بررسی مطالبات، شناسایی نقاط ارتباطی، سازمان‌دهی نیروها، رعایت اصول پیش‌گیری، نگهداری تجهیزات، فراخوانی نیروها، استقرار نیرو، پشتیبانی از عملیات و بازداشت و... تدوین تجارب نیروها، سازمان‌دهی جهت اقدام تکمیلی، سازمان‌دهی اقدامات کیفی و حقوقی</p>	<p>رصد دایمی تعاملات مجازی، تحلیل شرایط در فضای مجازی و حقیقی، تهیه پیش‌نویس و مشخص نمودن جایگاه ساختاری موضوعات، ارزیابی سطح تأثیرگذاری جنبش و تعیین نیازهای عملیاتی، تهیه گزارش مستمر، سازمان‌دهی فعالیت بررسی و بهره، ارزیابی منابع، هشداردهی، داده‌کاوی و استفاده از سامانه‌های اطلاعاتی برای شناسایی تعاملات</p>	<p>تقسیم کار بین نیروها و سازمان‌های اطلاعاتی، آموزش و توسعه علم و دانش اطلاعاتی، راه‌اندازی امور اداری، ایجاد دسترسی به فضای مجازی توسط کارشناسان، راه‌اندازی پایگاه اطلاعاتی مجازی، ابلاغ وظایف به کارشناسان و معاونت‌های ذیربط، جلوگیری از موازی‌کاری داخل و خارج از سازمان، جمع‌آوری پیرامون پیامدهای جنبش و رهبران و اعضای فعال</p>

<p>مکتوب‌سازی گزارش‌ها برای ارسال به سلسله‌مراتب، تعیین نیازمندی‌های ارتباطات، ایجاد پیام‌های کلیدی، انتخاب سخنگو برای تشریح تصمیمات وزارت اطلاعات، راه‌اندازی سیستم انتقال امن پیام، برآوردن نیازهای ارتباطی، ایجاد شبکه عمودی ارتباطات، ارتباط با سایر سازمان‌ها، راه‌اندازی سامانه‌ها، طراحی عملیات روانی، هماهنگی برای حضور منابع و کارشناسان در فضای مجازی برای رصد محتوا و پیش‌بینی اقدامات سوژه‌ها</p>	<p>برآورد امکان ارتباطی با عناصر اصلی، تجزیه مخاطبان جهت اطلاع‌رسانی و اقدام، ارائه اطلاعات به تصمیم‌سازان، اطلاع لحظه‌ای از جنبش‌های اجتماعی، هماهنگی بین صحنه و ستاد، گردش اطلاعات، هشداردهی، تجزیه و تحلیل محیط ارتباطی، اخذ گزارش تکمیلی، آسیب‌شناسی ارتباطات</p>	<p>ایجاد شبکه ارتباطات مردمی، ایجاد پوشش مناسب ارتباطی، ایجاد سیستم حفاظت قوی در ارتباطات و آموزش آن، عادی‌سازی در ارتباطات، فعال نمودن شبکه اطلاعات مردمی در راستای اقدامات، تهیه راه‌های چندگانه ارتباط، قطع ارتباط بین عوامل جنبش، فعال نمودن شبکه ارتباطات مردمی، عادی‌سازی، محدودسازی در به‌کارگیری ابزار و امکانات ارتباطی در مناطق بحرانی</p>	<p>ارتباطات و هماهنگی</p>
<p>تعیین و پیش‌بینی کانون جنبش، اقدامات اصلاحی جهت جلوگیری از جنبش‌های اجتماعی رادیکال در داخل دولت و اصلاح نقاط ضعف، طراحی الگوی کنترلی، جمع‌آوری و شناسایی نقاط بحران، شناسایی روش مقابله، نظارت بر وضعیت</p>	<p>خبردهی هماهنگ، تنظیم پیش‌نویس امنیتی تحلیل هشداردهی، برآورد اطلاعاتی، شناسایی و کنترل علایم آسیب‌زا، اقدامات اصلاحی جهت کنترل، تجمع اخبار و تبدیل آنها به گزارش عملیاتی در صحنه برای نیروهای کنترل‌کننده، پیش‌گیری رفتار بحرانی، توجیه و آگاه‌سازی، بررسی و تحلیل کارشناسانه علل وقوع و ارزیابی دقیق، پالایش و</p>	<p>بالا بردن ضریب کنترلی مناطقی که احتمال بحران دارد، آمادگی اطلاعاتی، مانور اقتدار، اقدامات کنترلی، مسئولیت‌پذیری و ظرفیت‌سازی بیرون سازمانی، هدایت اقدامات کنترلی، عملیات روانی، ایجاد انحراف، دستگیری و بازجویی هدفمند، نظارت بر رسانه‌ها کنترل وضعیت محیط، کنترل عناصر، توجیه مسئولان محلی، فعال نمودن</p>	<p>نظارت و کنترل</p>

کارشناسان و عملکرد مدیران	ارزیابی پرونده‌های متهمان دستگیرشده، تبیین آثار و تبعات جنیش، ارزیابی سیستم کنترل جنیش	منابع، عملیات روانی تحکیمی، آمادگی قضایی برای پذیرش متهمان در زندان و دادگاه‌ها
---------------------------	--	---

روایی‌الگوی ارائه‌شده

مراحل انجام روش پرسش‌نامه برای روایی‌الگو در این تحقیق به قرار زیر است:

- ۱- تنظیم پرسش‌نامه؛
- ۲- بررسی پرسش‌نامه از نظر نوشتاری (رفع ابهامات استنباطی و...)
- ۳- ارسال اولین پرسش‌نامه به نخبگان؛
- ۴- تجزیه و تحلیل پاسخ‌های رسیده؛
- ۵- مراجعه مجدد و بررسی دوباره موارد؛
- ۶- تجزیه و تحلیل نهایی؛
- ۷- آماده‌سازی گزارش توسط محقق.

در این پژوهش، خروجی مرحله تحلیل مصاحبه‌های تئوری زمینه‌ای شامل ۲۴ مقوله فرعی (متغیرها) که در ۶ گروه (مقوله‌های اصلی) دسته‌بندی شده‌اند، در قالب پرسش‌نامه در اختیار متخصصان قرار گرفت و از آنها خواسته شد تا نظرات خود را در خصوص الگو و ارتباط بین متغیرهای آن ارائه نمایند. بعد از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌های رسیده، نظرات خبرگان در مورد الگوی ارائه‌شده و مقولات اصلی و فرعی آن مورد بررسی قرار گرفت و تمامی متغیرهای الگوی ارائه‌شده، تأیید و متغیرهای ذیل به‌عنوان متغیرهای پیشنهادی به مولفه‌های اصلی اضافه گردید:

جدول ۵. تأیید یا رد الگوی استخراج شده از مصاحبه‌ها

مضمین	مقوله	مفاهیم	تأیید	رد	تصحیح
مضمون محوری	الگوی مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه	اقدام، جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و کنترل، نظارت	☒		
شرایط علی (بستر)	جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه	گسترده‌گی فضای مجازی، فقدان ساختار در جنبش، فردمحوری، فقدان محدودیت زمان و مکان، هویت نامشخص افراد در شبکه‌های اجتماعی، خلأ قانونی، موازی‌کاری اطلاعاتی، قدرت‌یابی عناصر بی‌قدرت، حضور معاندین نظام، حضور کشورهای متخاصم، حضور سرویس‌های اطلاعاتی، جریان‌سازی، سرریز شدن مشکلات فضای حقیقی به فضای مجازی، فقدان اشراف اطلاعاتی، فقدان اجماع، فقدان ضمانت اجرا، موازی‌کاری، به‌روز نبودن قوانین، نارضایتی مردم از سانسور، پنهان‌کاری، ناتوانی در ارتقای سیستم، عدم شناسایی جنبش‌ها، نیروی کارشناسی ضعیف، حجم عظیم داده‌ها، نشناختن فرصت جنبش، بازتاب‌های رسانه‌ای، کمبود نیروی انسانی، ضعف مدیریت، آموزش ناکافی، بوروکراسی اداری، موازی‌کاری در	☒		

		داخل وزارت، تک‌بعدی بودن مدیریت، ضعف شورای هماهنگی، عملکرد سلیقه‌ای، مشکلات مدیریت، ناآشنایی با قوانین بین‌المللی، ضعف ساختار، شکاف تکنولوژی، خارجی بودن زیرساختار، غافلگیری اطلاعاتی، ماهیت حقوق بین‌المللی، رهبران، ضعف مسئولان اداری، مشکلات اقتصادی، جامعه مانند گذشته منسجم و ارزش‌محور و دارای اعتماد تعمیم‌یافته نیست و حداقل در این ویژگی‌های جامعه، شکاف عظیمی حادث شده‌است.	
☒		ایجاد کمپین، فراخوان تجمع و تحصن، اطلاع‌رسانی و پوشش خبری، حمایت معنوی از فعالان اجتماعی	رسانه‌های بیگانه
☒		سازمان‌ممل، سازمان حمایت از حقوق بشر، سازمان‌های صنفی بین‌المللی	شرایط نهاد‌های بین‌المللی
☒		براندازی، جاسوسی، خرابکاری در صحنه عمل و اهداف، نفوذ در جنبش، کمک مالی به فعالان و جنبش	مداخله‌گر سرویس‌های حریف
☒		ایجاد کمپین، فراخوان، کمک مالی و تشکیلاتی، مشارکت در اقدام و خرابکاری	اپوزیسیون
☒		در اختیار قراردادن امکانات نرم‌افزاری، همکاری با دولت، ایجاد زمینه و برجسته‌سازی موضوعات، محدودسازی مسائل	مالکان نرم‌افزارهای شبکه‌های اجتماعی

	☒	دسترسی بیگانگان به محتوا و اطلاعات، ارائه خدمات به بیگانگان، ارزان بودن	اینترنت و زیرساختار	
	☒	فقر، رکود اقتصادی، بیکاری، بوروکراسی اداری، ضعف فنی، بودجه و امکانات ناکافی برای برخورد و مقابله	نارضایتی‌های اجتماعی	
	☒	نبود آزادی اطلاعات و شفافیت، نبود اعتماد اجتماعی، افکار عمومی، نبود شفافیت اطلاعات، حفظ حریم خصوصی، اقناع مخاطب، جلب اعتماد عمومی، ذهنیت منفی از عملکرد واجا، آگاه‌سازی و پاسخ‌گویی به مطالبات	افکار عمومی	
	☒	ایجاد هماهنگی در جامعه اطلاعاتی، ایجاد ادبیات مشترک، تفاهم بر سر مسائل، تقسیم کار	تدوین استراتژی راهبردی	
	☒	ایجاد شبکه‌های اجتماعی بومی، ایجاد اینترنت ملی، تولید سخت‌افزارهای لازم، به‌روز رسانی تکنولوژی	تقویت علم و دانش	پیامدهای راهبردی
	☒	جمع‌آوری اطلاعات هوشمند(نرم‌افزاری)، اقدام مبتنی- بر پیشگیری، پاسخ‌گویی به مطالبات مردم، جلوگیری از فساد اداری، برخورد اطلاعاتی با متخلفان دولتی، تقویت نهاد حراست و تقسیم کار با حراست در حوزه آشکار، هوش مصنوعی	مدیریت اطلاعاتی هوشمند	
	☒	ارتقای سطح دانش فنی و علمی، بومی‌سازی، آموزش ضمن خدمت	آموزش	

		☒ اقدام نرم، اقدام سخت، عملیات روانی، توجیه و ارشاد، مهندسی اجتماعی، ایجاد صفحات مشابه، بازداشت، فیلترینگ، تولید محتوای مثبت، تشویق و تنبیه فعالان	اقدام اطلاعاتی	
		☒ پیش‌بینی و برآورد، تجزیه و تحلیل شبکه، شناسایی مطالبات، شناسایی عناصر مؤثر دست اول، دوم و... (لایه‌ها)، داده‌کاوی، متن‌کاوی، بی‌طرفی، استخراج دانش، ترکیب و تلفیق، اتاق فکر، پشتیبانی از جمع‌آوری	تجزیه و تحلیل - بررسی	راهبردهای مدیریتی
		☒ آشکار، فنی، پنهان، رسمی، جمع‌آوری نرم‌افزاری از شبکه‌های اجتماعی، حضور کارشناس در فضای مجازی، شناسایی اعضای فعال، شناسایی اهداف، شناسایی روش‌های فعالیت، شناسایی عوامل نفوذی	جمع‌آوری	
		☒ حفاظت از امنیت ملی، صیانت از منافع ملی، حفظ ارزش‌های اسلامی و دینی، حفاظت از افراد خودی، حفاظت از شگردهای اطلاعاتی، حفاظت از منابع و کارشناسان	حفاظت	
		مقابله با فساد، پاسخ‌گویی به انتظارات مشتری، نرم-افزار جمع‌آوری محتوا، اتاق فکر، تقویت منازعه‌گفتمانی، آزادسازی فضای سیاسی، آموزش، درگیر نشدن مستقیم وزارت، برون‌سپاری، ایجاد ساختار جدید، آینده‌نگری و پیش‌بینی، در فضای مجازی		

		<p>همان مقدار که هر اقدام و عملی راحت و متصور است، مقابله هم راحت است، تقسیم وظایف، نداشتن نگاه حزبی و جناحی به موضوعات، بررسی جامع، تفاهم در مشکلات، درک درست مشکلات، دسترسی به تکنولوژی، سواد رسانه‌ای، راه‌اندازی شبکه‌های اطلاعات، نرم‌افزار تجزیه و تحلیل، استخراج دانش، مانیتورینگ، تدوین استراتژی، پردازش برخط، ذخیره هوشمند داده‌ها، جمع‌آوری برخط، هوش تجاری، کلان‌داده، پردازش زبان طبیعی، متن‌کاوی، داده‌کاوی، تحلیل شبکه، هوشمندسازی</p>	<p>راهبردهای کلان</p>	
	☒	<p>هزینه کم رهبری، راحتی کار رهبران، خودشیفتگی رهبران، پراکندگی تعداد، ناتوانی در شناسایی رهبران</p>	<p>رهبران جنبش</p>	
	☒	<p>ضعف مدیریتی، ضعف راهبرد، ضعف ساختار اداری، بورکراسی اداری</p>	<p>ناتوانی دولت</p>	<p>شرایط زمینه‌ای</p>
	☒	<p>ناتوانی در ارتباط با مردم، عدم پاسخ‌گویی به مطالبات مردم، ناتوانی در جذب اعتماد عمومی، ناتوانی در جذب توافق افکار عمومی</p>	<p>ضعف رسانه ملی</p>	
	☒	<p>به‌روز نبودن قوانین، تأخیر در قانونگذاری</p>	<p>خلأ قانونی</p>	
	☒	<p>مخابرات، کشورهای مخالف، سرویس‌های حریف، رسانه‌های غربی، اپوزیسیون، جریان‌ات معاند، وزارتخانه‌های خدمات‌رسان، قوه مقننه، قوه قضاییه</p>	<p>بازیگران داخلی و خارجی</p>	

بر اساس جدول فوق، تمامی متغیرها و مولفه‌های مستخرج از مصاحبه‌ها در مرحله اول تأیید یا تصحیح شد.

دستاوردهای تحقیق

دستاوردهای این پژوهش را می‌توان در دو سرفصل "دسته‌بندی مفاهیم انتزاعی" و "ارائه پیشنهاددهای پژوهش" خلاصه کرد. یک رویکرد در دسته‌بندی مفاهیم، مقوله‌بندی آنهاست. از نگاه مقوله‌بندی نیز می‌توان مفاهیم انتزاعی شکل‌گرفته در جریان روش داده‌بنیاد را طبقه‌بندی نمود:

۱. مفاهیم ناظر به فرصت‌های آتی که پای‌بندی به آنها جهت تحقق مدیریت اطلاعاتی هوشمند در آینده ضروری است؛

۲. مفاهیم ناظر به نقاط ضعف و آسیب‌های گذشته که رفع آنها جهت تحقق الگوی مدیریت اطلاعاتی هوشمند لازم است.

علت درهم آمیختگی این دو دسته مفاهیم آن است که مصاحبه‌شوندگان تفکیک خاصی بین آنها صورت نداده‌اند و در واقع، تحقق مدیریت اطلاعاتی هوشمند را مستلزم دستیابی به مفاهیم دسته نخست و برطرف نمودن موانع منعکس‌شده توسط مفاهیم دسته دوم دانسته‌اند. در جدول زیر، مفاهیم انتزاعی شکل‌گرفته در دو دسته مذکور تفکیک شده‌اند:

جدول ۶. مفاهیم ناظر به فرصت‌های آتی مدیریت اطلاعاتی هوشمند

ردیف	مفاهیم ناظر به فرصت‌های آتی (جهت تحقق وضع مطلوب)	ردیف	مفاهیم ناظر به فرصت‌های آتی (جهت تحقق وضع مطلوب)
۱	برخورد پیشگیرانه	۱۱	نیروی انسانی توانمند
۲	برطرف کردن شکاف تکنولوژی	۱۲	بررسی هوشمندانه
۳	بومی‌سازی تکنولوژی	۱۳	برون‌سپاری

ردیف	مفاهیم ناظر به فرصت‌های آتی (جهت تحقق وضع مطلوب)	ردیف	مفاهیم ناظر به فرصت‌های آتی (جهت تحقق وضع مطلوب)
۴	همکاری و تعامل	۱۴	بی‌طرفی
۵	پاسخ‌گویی به افکار عمومی	۱۵	فرصت‌محور بودن جنبش
۶	به‌روز رسانی قوانین	۱۶	چند بعدی بودن مدیریت
۷	جمع‌آوری هوشمندانه	۱۷	از بین رفتن بوروکراسی
۸	نظارت جدی	۱۸	راه‌اندازی ساختار متناسب
۹	راه‌اندازی شبکه ملی ارتباطات	۱۹	آشکار بودن فضای مجازی
۱۰	ایجاد ادبیات مشترک	۲۰	اقدام هوشمندانه

جدول شماره ۷ دسته دوم مفاهیم انتزاعی را منعکس کرده است.

جدول ۷. مفاهیم ناظر به آسیب‌های موجود در مدیریت اطلاعاتی هوشمند

ردیف	مفاهیم ناظر به آسیب‌های گذشته (رفع آنها لازم‌ه تحقق وضع مطلوب)	ردیف	مفاهیم ناظر به آسیب‌های گذشته (رفع آنها لازم‌ه تحقق وضع مطلوب)
۱	خلأ قانونی	۱۱	نیروی انسانی غیرمتخصص
۲	شکاف تکنولوژی و خارجی بودن	۱۲	حجم زیاد اطلاعات و داده‌ها
۳	فقدان ادبیات مشترک	۱۳	درگیری مستقیم در کار آشکار

ردیف	مفاهیم ناظر به آسیب‌های گذشته (رفع آنها لازمه تحقق وضع مطلوب)	ردیف	مفاهیم ناظر به آسیب‌های گذشته (رفع آنها لازمه تحقق وضع مطلوب)
۴	دخالت کشورهای بیگانه	۱۴	توسعه علم و دانش
۵	داشتن نگاه جناحی	۱۵	ضعف آموزش
۶	شیفتگی فضای مجازی	۱۶	تهدیدهای جنبش
۷	اقدامات سلبی	۱۷	نگاه تک‌بعدی به مدیریت
۸	موازی کاری	۱۸	بودجه ناکافی
۹	بی‌توجهی به افکار عمومی	۱۹	بوروکراسی اداری
۱۰	عدم تعریف جرایم سایبری	۲۰	جمع‌آوری سنتی

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مدیریت اطلاعاتی مجموعه فعالیت‌ها و اقداماتی است که در اثر اجرای آن، یک سازمان اطلاعاتی، قابلیت احاطه و تسلط کامل بر روند گذشته، حال و آینده و نیز حوزه پیرامونی (قلمرو) را به دست آورد؛ به نحوی که بتواند در جهت پیشگیری و مقابله با تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های مترتب بر آن و همچنین، تولید فرصت‌ها، اقدام لازم و به‌موقع را به عمل آورد. نتایج و برآیند مدیریت اطلاعاتی در صورت توجه به رویکردها و گام‌های اساسی آن می‌تواند بستر و زمینه‌ساز اهداف و محورهای ذیل باشد: جلوگیری از غافلگیری، فریب و شکست اطلاعات، کارآمدی و روزآمدی سیستم اطلاعاتی، تولید فرصت‌ها، آمادگی لازم برای پیشگیری و مقابله به‌موقع و مؤثر، اطلاع‌رسانی و هشداردهی به تصمیم‌گیران، اعمال مدیریت صحیح در اداره سازمان، بروز ابتکارات، برقراری امنیت نسبی و...

در این تحقیق، مجموعه دستاوردهای ناشی از داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه با نخبگان اطلاعاتی نشان‌دهنده این معنا از مدیریت اطلاعاتی است که هرگاه صحبت از مدیریت اطلاعاتی بر جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه می‌شود، معنی زیر مدنظر است: «مدیریت اطلاعاتی عبارت از هماهنگی، فرماندهی، کنترل، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است که با استفاده از تقسیم‌کار در حوزه جمع‌آوری اخبار، بررسی و تجزیه و تحلیل و اقدام اطلاعاتی (پنهان و مخفی) با هدف دستیابی به اشراف اطلاعاتی بر هر نوع کنش و واکنش بازیگران داخلی و خارجی در موضوعات مرتبط با امنیت ملی از سوی دولت و توسط سازمان اطلاعاتی انجام می‌شود». با این داده‌ها، تعریف جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه نیز به شرح زیر است: «جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه، تحرکات جمعی از معترضان یا منتقدان به برخی از سیاست‌ها و روش‌های اجرایی در سطح کشور است که با بهره‌گیری از فضای مجازی به راحتی نسبت به سازماندهی (جذب نیرو، جریان‌سازی و هدایت جمعی) با استفاده از رهبری متکثر کاربران در داخل شبکه‌های اجتماعی اقدام می‌کنند. این تحرکات عموماً دارای بعد امنیتی نیستند و به‌عنوان واسطه بین مردم و مسئولان عمل می‌کنند؛ اما بلافاصله با دخالت عوامل مختلف درون و بیرون از کشور از جمله گروه‌های تروریستی، سرویس‌های حریف، رسانه‌های بیگانه و... مستعد فعالیت‌های ضد امنیتی شده و می‌توانند باعث برهم‌زدن نظم و امنیت عمومی شوند. وجود انبوه مخاطب که به راحتی و رایگان به محتوا دسترسی دارند، پایین آمدن درآمد سرانه مردم و رکود اقتصادی، نبود کانال و مجاری قانونی برای اعلام نارضایتی و اعتراض در سطح جامعه، از بسترهای ایجاد جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه است».

در این تحقیق، جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه به‌عنوان یکی از موضوعات مؤثر بر امنیت ملی موضوع کار اطلاعاتی است؛ اما به دلیل اینکه حوزه فضای مجازی عموماً فضایی آشکار و گسترده و توأم با بازیگری کاربران (فردمحور) است، این امر باعث گستردگی کار اطلاعاتی از حوزه پنهان به آشکار شده است و این حوزه تا حد زیادی آمیخته با فعالیت‌های آشکار شده است که بر اساس تعریف و تقسیم‌کار در حوزه فعالیت سایر سازمان‌های نظامی و انتظامی است و موجب بروز مشکلاتی مانند موازی‌کاری، خلأ قانونی و دخالت سایر بازیگران داخلی و خارجی در حوزه فعالیت اطلاعاتی گردیده است. برای تشریح این مسئله، باید دوباره به موضوع ضرورت پنهان‌کاری و انکار موجه به‌عنوان یک اصل در کار اطلاعاتی اشاره کرد. این مهم زمانی قابل حصول است که سازمان اطلاعاتی در حوزه امنیت ملی و قدرت‌آفرینی برای کشور بتواند در پوشش فعالیت داشته باشد، اما عملاً با وارد شدن به حوزه جنبش‌های اجتماعی

و فضای مجازی، امکان پنهان‌کاری از بین می‌رود. برای حل این مشکل، نخبگان راه‌حل برون‌سپاری فعالیت‌های سه‌گانه اطلاعاتی - اعم از جمع‌آوری اخبار و اطلاعات، تجزیه و تحلیل و اقدام - را توصیه نموده‌اند. بر این اساس، پژوهشگر در راستای برطرف کردن آسیب‌ها و موانع موجود در مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی اینترنتی راهکار زیر را پیشنهاد می‌کند: **هوشمندسازی فرآیند مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی اینترنتی.**

امروزه، شبکه‌های اجتماعی مرزهای مجازی را کنار گذاشته و وارد زندگی حقیقی انسان‌ها شده‌اند. برخی از اندیشمندان شبکه‌های اجتماعی را مغز جامعه تلقی می‌کنند که بسیاری از فعالیت‌های دولت و وظایف آن را برعهده خواهد گرفت که نمونه بارز آن رواج بیت‌کوین در تعاملات اقتصادی روزمره است که عملاً از اختیار دولت خارج شده است. بسیاری از کنشگران اجتماعی به جای استفاده از ظرفیت‌های بیرونی (مثل احزاب، تشکل‌های، رسانه‌ها و...) به داخل شبکه‌ها کوچ کرده‌اند و فعالیت‌های خود را در این فضای پی گرفته‌اند. کنشگران اجتماعی با تکیه بر مزایایی چون کم‌هزینه بودن، انتشار سریع و گسترده، فشرده‌گی زمان و مکان، یکپارچگی سازی، امکان ایجاد جمعیت همگون، تبلیغات آسان و... به سمت این ابزار (اینترنت) کشیده شده‌اند و بیرون آوردن مردم از این فضا بسیار دشوارتر از ایجاد مشارکت و جلب نظر آنها است.

با در نظر گرفتن این پیش‌فرض که امنیت یک نیاز اصلی و اولیه انسانی است و هیچ‌کس در مورد کمک به افزایش سطح امنیت به‌خصوص در حوزه اجتماعی با دیگران اختلاف نظر ندارد و اگر کسی غیر از این بیندیشد، در همان شبکه اجتماعی محکوم به تغییر است، پس باید از ظرفیت موجود در این رابطه برای افزایش سرمایه اجتماعی^۱ شهروندان بهره‌برداری شود. اصلاح رویکرد تهدیدمحور به فرصت‌محور بودن فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی با استفاده از ادبیات مشترک و زبان همدلی با کنشگران و فعالان اجتماعی، راه رسیدن به این هدف را هموارتر خواهد کرد.

۱ - پیر بورديو سرمایه اجتماعی را عبارت از موقعیت‌ها و روابطی می‌داند که در درون گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی برای افراد دسترسی به فرصت‌ها، اطلاعات، منابع مادی و موقعیت اجتماعی را افزایش می‌دهد. تاجبخش و همکاران سرمایه اجتماعی را به این شرح تعریف کرده‌اند: هنجارها و شبکه‌هایی که امکان مشارکت مردم در اقدامات جمعی را به‌منظور کسب سود متقابل فراهم می‌کنند و با شیوه‌هایی همچون سنجش سطح اعتماد اجتماعی و سطوح عضویت در انجمن‌های مدنی رسمی یا غیررسمی قابل اندازه‌گیری هستند. جیمز جاکوب در کتاب "مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی" سرمایه اجتماعی را شبکه‌های اجتماعی فشرده‌ای می‌داند که در محدوده‌های قدیمی شهری در ارتباط با حفظ نظافت، عدم وجود جرم و جنایت خیابانی و دیگر تصمیمات در مورد بهبود کیفیت زندگی در مقایسه با عوامل نهاد‌های رسمی مانند نیروی حفاظتی پلیس و نیروی انتظامی، مسئولیت بیشتری از خود نشان می‌دهند. یک مثال عینی این تعریف را در دنیای امروز می‌توان در تشکل‌های غیردولتی حمایت از محیط‌زیست یافت. این شبکه اجتماعی گاه نیروهای قدرتمندی را به‌صورت NGO ها به‌وجود می‌آورد که حتی در حمایت از محیط زیست موجب توقف طرح‌های عمرانی دولت نیز می‌شوند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از جنبش‌های اجتماعی بر پایه و بستری از حقایق غیرقابل انکار و خواسته‌های به حق مردم و کنشگران اجتماعی بنا نهاده شده است و الزاماً تهدیدمحور نبوده است. بسیاری از کانال‌ها و گروه‌های شناخته شده در شبکه‌های اجتماعی، عضوگیری و توسعه خود را مدیون واکاوی و شناسایی نقاط ضعف در پاسخ‌گویی به انتقادات و سطح پایین رفاه و درآمد اجتماعی دولت می‌دانند و این موضوع به دلیل ناتوانی رسانه‌های عمومی، به راحتی در نتیجه انعکاس در شبکه‌های اجتماعی پذیرش و توسعه همگانی پیدا می‌کنند و این در حقیقت، ضعف نهاد دولت در ایجاد ارتباط دو سویه با مردم است و در صورتی که دولت و رسانه، وظیفه خود را به خوبی عمل کنند، میزان نفوذ شبکه‌های اجتماعی به صورت تهدیدمحور به حداقل ممکن خواهد رسید؛ برای مثال، کشوری مانند ترکیه با استفاده از ظرفیت رسانه‌ای توانسته است تأثیرات منفی شبکه‌های اجتماعی را به حداقل برساند و حتی در مواقع حساس مانند کودتا علیه رئیس جمهور وقت، با استفاده از ظرفیت شبکه اجتماعی توئیتر توانست بقا حکومت خود را با برقراری ارتباط بین مردم و ارسال پیام به مردم تضمین کند و آنها را به خیابان‌ها بکشاند و کودتاگران را ناامید سازد. ارتباطات تعاملی کاربران - اعم از ایجاد تعامل و گفتگوی دو سویه، مشارکت‌های اجتماعی فعالانه برای تبادل نظر و همکاری‌های دوجانبه با وزارت اطلاعات - می‌تواند در بستر فضای مجازی شکل بگیرد و همچنین، کاربران با اشتراک علاقه‌مندی‌ها و خواسته‌های مرتبط با امنیت و با انتقاد و ارزیابی از نحوه فعالیت دولت‌ها و مسئولان اجرایی و اعلام نظرات (سازنده و آزاد) به واسطه ناشناس بودن تعامل کنندگان در شبکه‌های اجتماعی می‌توانند در ارتقای امنیت نقش آفرینی کنند. تعامل کنندگان با شیوه‌های عمل خود در شبکه‌های مزبور - اعم از نحوه جذب و جمع‌آوری اطلاعات، نظارت بر نوع محتوای تولید شده و دسته‌بندی اطلاعات برای ارائه به جامعه اطلاعاتی و وزارت اطلاعات - می‌توانند در ارتقای امنیت مشارکت کنند. در شبکه‌های اجتماعی، در صورت ایجاد نوعی هم‌پیوندی اجتماعی با اولویت منافع ملی در بین کاربران می‌توان کاربران را به راه‌اندازی اجتماعات برخط در شبکه‌های اجتماعی و تعامل هم‌سوی با فعالیت‌های اطلاعاتی و انتظامی سوق داد و با توجه به ویژگی بسیج‌کنندگی و هم‌افزایی شبکه‌های اجتماعی، احساس وابستگی و تعامل درون‌گروهی با وزارت اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی افزایش یافته و این رویکرد می‌تواند در ارتقای امنیت مؤثر و مفید باشد. از سوی دیگر، طرح مسائل مدنی در شبکه‌های اجتماعی مجازی - اعم از موضوعات فرهنگی، مصالح و مطالبات عمومی، حقوق شهروندان مرتبط با امنیت و مسائل

اجتماعی - قبل از بحران‌زا و امنیتی شدن آنها در شبکه‌های اجتماعی مجازی، متغیر تأثیرگذار دیگری در ارتقای امنیت عمومی است و باعث کاهش چشم‌های فروخته مردم و کنشگران خواهد شد. در حال حاضر، بسیاری از کاربران در شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام، تلگرام، فیس بوک و... با تشکیل کانال و گروه‌های همسو در محدودسازی کانال‌هایی که به تولید محتوای غیراخلاقی می‌پردازند، موفق عمل کرده‌اند که این نمونه‌ها می‌تواند سرمشقی برای ایجاد گروه‌های مشابه در همه حوزه‌ها - مشروط به ایجاد همدلی و هماهنگی با خواست عمومی - باشد.

مدیریت اطلاعاتی بر جنبش‌های اجتماعی، مستلزم شناسایی و اقدام به‌موقع و درعین حال، نیازمند همکاری سایر نهادها و وزارتخانه‌ها است؛ همان‌گونه که در صورت کم‌کاری نهادها و ارگان‌های کشوری، جنبش‌های اجتماعی به‌دلیل نارضایتی و اعتراض مردمی ایجاد شده و گسترش خواهند یافت، در صورت همکاری سایر نهادها بسترهای وقوع جنبش اجتماعی به حداقل ممکن خواهد رسید؛ اما در صورتی که جنبش‌های اجتماعی از حالت اولیه و طبیعی خود خارج شوند، عملاً زمینه برای بهره‌برداری سرویس‌های اطلاعاتی و نفوذ عوامل و عناصر مسئله‌دار برای به حاشیه کشاندن جنبش‌های اجتماعی هموار خواهد شد.

گام اولیه برای مدیریت اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه، به‌دلیل حجم انبوه داده‌ها و اطلاعات موجود در فضای مجازی، طراحی و به‌کارگیری نرم‌افزار جمع‌آوری هوشمند متناسب با نیازهای منطقه‌ای و کشوری و تجزیه و تحلیل هوشمندانه با استفاده از نرم‌افزارهای هوشمند است. در این راهکار، متخصصان ساخت نرم‌افزار باید بر اساس نیاز مجموعه اطلاعاتی، نرم‌افزاری را طراحی کنند تا هرگونه اطلاعات منتشرشده در سایت‌ها، وبلاگ‌ها، شبکه‌های اجتماعی و حتی در لایه زیرین وب - که اصطلاحاً به وب پنهان یا عمیق معروف است - را در رابطه با کلیدواژه موردنظر جستجو کرده و تمام محتوای منتشرشده توسط افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی را بلافاصله بعد از انتشار محتواهای مسئله‌داری که ظرفیت برهم زدن نظم و امنیت را دارد، رصد کرده و نتیجه را به‌صورت نمودار یا نمایش گرافیکی (داشبورد) در اختیار مدیران قرار دهد و مدیران و کارشناسان بر اساس دسترسی، خروجی کار را به‌صورت لحظه‌ای ملاحظه کنند. در این نرم‌افزار، می‌توان از وضعیت‌های مختلف سفید، زرد، قرمز و... برای نشان دادن وضعیت افکار عمومی با استفاده از تحلیل محتوای مطالب جمع‌آوری شده استفاده کرد. این نرم‌افزار می‌تواند قابلیت ارائه خروجی در رابطه با موضوع‌های مختلف و موردنظر برای

اقدام اطلاعاتی را در خود داشته باشد. بدیهی است که جمع‌آوری اولیه و کامل گام‌های بعدی - یعنی اقدام و تجزیه و تحلیل - را نیز هدفمند و هوشمندانه خواهد کرد.

ایجاد داشبوردهای اطلاعاتی در سطوح مختلف مدیریتی از جنبش‌های اجتماعی سایبرپایه برای رصد و کنترل پدیده‌های اجتماعی در فضای مجازی به‌عنوان یک راه‌حل ساده و سریع می‌تواند مشکل نظارت و کنترل روزانه شبکه‌های اجتماعی را در کوتاه‌مدت برطرف کند. داشبورد دیجیتال به مدیران اجازه می‌دهد تا آخرین وضعیت حاکم بر فضا و محیط را کنترل کنند. مزایای استفاده از آن به‌قرار زیر است:

- ارائه بصری از اقدامات عملکرد؛
- توانایی شناسایی و اصلاح روند منفی؛
- اندازه‌گیری کارایی / ناکارآمدی؛
- توانایی تولید گزارش‌های دقیق نشانگر روند جدید؛
- توانایی تصمیم‌گیری‌های آگاهانه بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده؛
- هماهنگی راهبردها و اهداف سازمانی؛
- زمان صرفه‌جویی در مقایسه با اجرای چندین گزارش؛
- شناسایی سریع اطلاعات و ارتباطات.

داشبوردها اغلب به‌صورت یک نگاه از شاخص‌های عملکرد کلیدی (KPI) مربوط به یک فرآیند خاص یا یک کسب و کار خاص ارائه می‌دهند. داشبورد اغلب در یک صفحه وب نمایش داده می‌شود و به یک پایگاه داده متصل شده است که اجازه می‌دهد این گزارش به‌طور مداوم به‌روز شود.

طراحی نرم‌افزارهایی که قابل برنامه‌ریزی باشند و مدیران و کارشناسان اطلاعاتی بتوانند از طریق تغذیه کلید واژه، معرفی سوژه، معرفی محیط جغرافیایی بر اساس IP و... به‌صورت لحظه‌ای جمع‌آوری اطلاعات نموده و نتیجه را حتی به شکل نمودار و گرافیک مشاهده نمایند، می‌تواند بسیاری از مشکلات تصمیم‌سازی در این حوزه را حل کند. می‌توان با ارائه رمز دسترسی و با تقسیم کار، امکان کنترل بهتر اوضاع را به‌وجود آورد؛ در نتیجه، موازی‌کاری بین دستگاه‌های اطلاعاتی به حداقل ممکن خواهد رسید و از این طریق، مشکل جمع‌آوری از محتوای منتشرشده در فضای مجازی به‌خصوص از سوی فعالان و کنشگران اجتماعی و سیاسی تا حد زیادی حل خواهد شد.

منابع فارسی

- آشوری، داریوش (۱۳۷۸)، فرهنگ علوم سیاسی، تهران، بی جا
- صباغی نژاد، زیور؛ حیدری، غلامرضا (۱۳۹۴)، "پانزده تعریف از مدیریت اطلاعات"، مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، سال شانزدهم، شماره ۱۶، صص ۳۹-۵۸
- فکوری، محمدعلی (۱۳۷۸)، اصطلاحات اطلاعاتی، تهران، دانشکده اطلاعات
- کرسول، جان (۱۳۹۱)، پویش کیفی و طرح پژوهش: انتخاب از میان پنج رویکرد (روایت پژوهی، پدیدارشناسی، نظریه داده بنیاد، قوم‌نگاری، مطالعه موردی)، ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی، تهران، انتشارات صفار
- ماندل، رابرت (۱۳۷۷)، چهره متغیر امنیت ملی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- معین، محمد (۱۳۷۵)، فرهنگ فارسی معین، تهران، مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر
- هارولد کونتز و همکاران (۱۳۸۰)، اصول مدیریت، ترجمه محمدهادی چمران، تهران، موسسه انتشارات علمی

منابع انگلیسی

- Maxwell, J. A., and D. M. Loomis (2003) Mixed Methods Design: An Alternative Approach. In A. Tashakkori, and C. Teddlie (Eds.), Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral Research (pp. 241-272). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Graham, M. 2013. Geography/Internet: Ethereal Alternate Dimensions of Cyberspace or Grounded Augmented Realities? The Geographical Journal 179(2) 177-182
- Nye, Joseph S. (2004), "The Decline of American's Soft Power", Foreign Affairs, Jun